

1 KÖRIN

A tääm ne Pöl to te' non manih Ēfesus, e' to kiun ke na a napan va po vaman va Kōrin o kiun vëh. Kōrin e' a vöön apuh manih pa muhin va Akaëa', ke', Grik. Manih pa vöön pamëh a pah pap napan ee ra napan va Grik, ka meh papan ee ro Jiu'. A napan varih to te' ne nën, a peo pee to para' öt ö vörep, pare vaneah ne a ma tah peo rakah, ko te' me ne o nat apuh rakah. Ivëhkëk, ee to hinhin suk ne a ma tanö'nës, me a ma moeh vu iu hat va po sionin varih to rëhrëh ke ne a ma kokoman pee.

Manih pa vapöök vavih pe Pöl, e' a tääm vanono pe' pa vatvus a Soe Vih manih pa napan va Kōrin. E' to vavaasis non nën po pöh kirismas me a ö kök (Aposol 18:1-17). Vasuksuk ne Apölos to nö ma' pee, pare' vavaasis e non pee, ko vasuksuk ne Pöl to pënton o vahutët va pa napan va po vaman va Kōrin to hikta te' vih non. Ee me to kiun na, ko hi na e Pöl a ma hi suk a ma meh tah. E Pöl to kiun na o kiun, ko vanö na manih pee ko pah soe viivi en pee suk a ma taate' hat pee, pare' piun en pa ma hi pee.

A ma kiun varih to tataki va ne manih pan.

A potan avih pe Pöl. 1:1-9

A ma vaato vasuka', me a taate' vaëhkiiki to tavus manih pa napan va po vaman. 1:10-31; 2:1-16; 3:1-23; 4:1-21

A ma iu hat va po oeh to rëh ke a ma kokoman pa napan va po vaman. 5:1-13; 6:1-20

O vavaasis va pa taate' vaen. 7:1-40

Ea se koe a pöök kokoman, para vaman varoe kuru e Kristo. 8:1-13; 9:1-27; 10:1-33; 11:1
 A ma taate' va pa vasunön e Sosoenën pa napan va po vaman. 11:2-34; 12:1-31; 13:1-13; 14:1-40
 E Kristo to sun tane' hah pa nap mët, ivëh, ka napan va po vaman se sun hah me ee. 15:1-58
 O iu pe Pöl, me a soe ataaton pe', me a soe kikis pe' pa rëh a napan va po vaman pa vatet a Soe Vih. 16:1-24

E Pöl To He' A Soe Vavihvih Pe' Pa Napan Va Körin

¹⁻² Eö' e Pöl, e aposol pe Ieesu' Kristo, po iu koman pe Sosoenën, ke' vate' a neo' vamanih pa aposol. Eö', me e kea pea va'ih e Söstënes, to kiun o kiun vëh manih peöm o kum te' to vaman nem e Sosoenën, to te' nem Körin. Eöm a ma napan poë varih ne Sosoenën to vaoe a neöm, a ö söm te' nem a napan ne' to vaneah, pan eöm a napan pe', pa ö ne' to vatös a neöm va'peh me e Ieesu' Kristo. Pare' vate' a neöm, pan eöm to tavus a napan pe', va'peh me a ma napan kurus varih po oeh to hinhin nem manih pa ëhnan e Ieesu' Kristo, e Sunön pea kurus.

³ Eö' to hinhin no' pan e Sosoenën, e Tamaara, va'peh me e Sunön Ieesu' Kristo se ururuan ko nok a komëneöm, köm te' me nem a taate' moomo.

E Pöl To Soe Vaeö Ke Sosoenën

⁴ Eö' to kokoman a no' neöm, ko sosoe vavihvih ke no' peöm manih pe Sosoenën, suk manih po ururuan pe' ne' to va'aus a neöm, manih pa ö ne' to vatös a neöm va'peh me e Ieesu' Kristo.

⁵ Ivëh, ka vatös peöm va'peh me e Ieesu' Kristo, ne Sosoenën to he' vapeo oah a neöm a ma tah nöm

to kökööt voh nem. A poa tah va pa ma tah poë varih, ivarih, e' to nok a neöm köm onöt e nem pa vatvus a soe pe', me eöm to maaka rakah em pa ma tah kurus ne' to soe ka neöm.

⁶ A tah pamëh to vataare en pan o vahutët va pe Kristo, nemöm to vatvus ka neöm, to aan vakis en manih po to'to' peöm, a napan varih to vaman nem pe'.

⁷ Ivëh, ke eöm hikta koe voh ta pah tah, eöm to anoeh nem e Ieesu' Kristo e Sunön pea se tavus vamaaka, paröm hikta kökööt nem to pöh he' va pa Tuvuh Vasio', marën a nok a kiu pe Sosoenën.

⁸ E Ieesu' Kristo se vaeh a neöm, ke' öök pa tëëm ne' se hah ma' manih po oeh, köm hikta se te' me nem ta punis manih pa matan e Sosoenën, po poen nöm to anoeh nem e Sunön pea e Ieesu' Kristo se hah ma' pa kiiki a napan.

⁹ E Sosoenën to vaoe voh a neöm, marën a vapöh kokoman me e Koa' pe' Ieesu' Kristo, e Sunön pea. Ke Sosoenën se vapuh a ma tah kurus ne' to soe voh a ö ne' se nok.

O Kum Te' To Vaman Ne E Ieesu' To Taki

¹⁰ Ivëh, kö' hi vakis rakah a neöm, kën kea me vamen pa ëhnan e Ieesu' Kristo e Sunön pea. Eö' to iu vakikis a no' neöm, pan eöm se vapöh kokoman nem ko koe a taate' vaëhkiiki. Paröm te' me nem a taate' vapöh kokoman, paröm vaeö me nem a ma tah kurus nöm to nonok nem.

¹¹ A ma kën kea peö' va po vaman, varem to te' ne manem pa iuun pe köövo vëh e Kloe' to soe ka neo' pan, e' to te' non o vakihat topnineöm koman.

¹² Eö' to sosoe suk no' a taate' peöm pa vaato vasuka' topnineöm. A ma paeh to sosoe ne pan,

“Eö' to vavattet no' a soe pe Pöl”, ka meh sosoe ne pan, “Eö' to vavattet no' a soe pe Apölos”, ka meh sosoe ne pan, “Eö' to vavattet no' a soe pe Pita’”, ka meh sosoe ne pan, “Eö' to vavattet varoe no' e Kristo.”

¹³ E' te' vah va non nih? E Kristo pö' to takök vakëkëh, ha? Eö' pö' e Pöl to mët voh pa kuruse pa va'aus a neöm? Eöm pö' to kon voh a tapui manih pa ëhnaneo', e Pöl?

¹⁴ Eö' to soe vavivih ke Sosenën, suk moaan voh, eö' to hikta pupui voh ta ma te' peo, e Krispas pen Gaëus varoe.

¹⁵ Ivëh, ka hikta pah te' se soe pan, “Emöm to kon voh a tapui manih pa ëhnan e Pöl.”

¹⁶ Oman, eö' to pupui voh e Stepanas me a tapaiuun pe'. Ivëhkëk, eö' hikta nat hah no' tah meh te' nö' to pupui voh manih Körin.

¹⁷ E Kristo to hikta vanö voh a ma' neo', marën a pupui a ma napan. E' to vanö voh a ma' neo' pa vatvus a Soe Vih manih po kikis pa Tuvuh Vasio'. Ivëh, kö' hikta se vatvus va no' manih pa ö no a nap natnat to vavatvus va ne a soe, pa vamanman a napan pa soe koman pee. Eö' se keh nok va nën, o vahutët va pa mët pe Ieesu' manih pa kuruse hikta se te' me non to kikis manih pa napan varih, nö' to vavatvus ke no' raoe a soe.

A Kiu Ne Kristo To Nok To Vataare Non O Kikis Pe Sosenën

¹⁸ A ma napan varih se ro manih po sura' ësës tamoan, ee to koman ne pan, a soe va pa kuruse e' o vahutët akuk. Ivëhkëk, manih pea a napan ne Sosenën to kokon hah non, ea to nat e no pan, o vahutët va pa mët pe Ieesu' manih pa kuruse, e' to

hikta te' non pan a tah akuk, e' o kikis pe Sosoenën pa kon hah a napan.

¹⁹ A soe pamëh a man, suk manih po Puk Vapenpen, ne Sosoenën to soe voh pan,

“E' to te' non a ma napan to nonok ne a ma kokoman natsean,
me ee to sosoe ne pan, ee ro te' natsean.

Ivëhkëk, eö' se vataare raoe pan,
a ma kokoman pee to hikta te' natsean ne,
me eö' se mirö' a ma kokoman pee.” *Ais*
29:14

²⁰ Ivëh, ke ea se soe vapo'nih manih pa nap kokoman vanatsean, me a nap natnat vörep varih po oeh? Ea se nok vahvanih po te' varih to nat vörep ne o Vavaasis pe Mosës, me a napan vavaato vakis marën a onoah o upöm? E Sosoenën to vanun o kokoman pa nap natnat va po oeh vëh, kee tavus vamanih pa ma vaato nun.

²¹ E Sosoenën to vavatet non o kokoman pe', ivëh, ke' sunpip e non pa napan varih po oeh, pa nat in poë pa ma kokoman koman pee. E Sosoenën to iu kon hah non a ma napan pa soe vëh, nemöm o aposol to vavatvus nem, no a napan varih po oeh to poka' ne sih pan, “O Vaato Nun”, va pa soe vih, nemöm o aposol to vavatvus nem, pan ee se vaman e Kristo. Ke Sosoenën se kon hah raoe.

²² O Jiu' to iu ep ne ta ma tah vatoksean ne Sosoenën se nok, kee se vaman, ka napan varih to hikta te' ne ro Jiu' to iu kiiki ne a ma tah ne Sosoenën to nok manih po kokoman pee, kee se vaman po'.

²³ Ivëhkëk, emöm to vavatvus nem a ö ne Ieesu' to mët voh manih pa kuruse pa kon hah a ma

napan. A soe pamëh to mimirö' e non po kokoman po Jiu', ivëh, kee hikta vaman ne. Ka manih po te' varih to hikta te' ne pan ee ro Jiu', a soe pamëh nee to tēnan va ne poë manih po vahutët nun, ivëh, kee hikta vaman ne.

²⁴ Ivëhkëk, ea ro Jiu', me ro te' varih to hikta te' ne pan ee ro Jiu', to tēnan voh a vaoe pe Sosenën, para nat e no pe Kristo to te' me non o kikis pe Sosenën, me e' o kokoman natsean pe Sosenën pa kon hah a ra.

²⁵ Ivëh, ka napan varih po oeh to koman ne pan, a ma kokoman pe Sosenën ee a ma kokoman nun. Ivëhkëk, a ma kokoman pe Sosenën to te' me ne o kikis apuh rakah, pare onoah rakah e ne po nat pa napan. A napan to koman ne pan, a ma meh taate' pe Sosenën to hikta te' me ne to kikis. Ivëhkëk, a taate' pe Sosenën se keh te' tötö ro e non, a taate' pamëh to kikis oah avoe' e non po kikis pa napan.

²⁶ Ivëh, kën kea, eöm se kokoman hah na po poen ne Sosenën to vaoe vovoh a neöm, köm tavus a napan va po vaman. A peo peöm to hikta te' vavoh ne manih po te' natnat va pa taate' va po oeh vëh, me eöm to hikta te' me voh nem a tasun kikis, me eöm to hikta tane' ma' po vu tom taman to te' me ne o ëhnan.

²⁷ Ivëhkëk, a ma te' ne Sosenën to vate', no a napan to ep va ne raoe manih po te' to te' me ne o kokoman nun topnineöm. Ka manih pa taate' pamëh, e Sosenën to vapoet a nap natnat va po oeh vëh, suk o nat pee to kökööt. Ka ma upöm te' varih no a napan to ep va ne raoe manih pee ahik to kikis, e Sosenën to kon raoe pa vapoet a napan varih to te' me ne o kikis.

²⁸ E' to vate' a ma te' varih to hikta te' me ne to ehnan manih po oeh vëh, no a napan to ep va e ne raoe manih po te' akuk. Ka manih pa taate' pamëh, e Sosoenën to nok o ehnan apuh me o kiki's va pa napan varih po oeh, kee tavus vamanih pa ma tah akuk.

²⁹ Ivëh, ke' hikta te' non pan, a pah te' to onöt non a kë koman hah ea, manih pa matan e Sosoenën. Suk e' to hikta nok ta pah tah ne Sosoenën se kë suk non poan.

³⁰ Ivëh, ka hikta tah neöm se kë koman suk hah a nem. Ahik! E Sosoenën koman to kon hah a neöm manih pa vatös me e Ieesu' Kristo. Ivëh, ke' vate' voh e Kristo, pan e' se mët pa kuruse. A tah pamëh to te' non po pus kokoman vih, me o nat pe Sosoenën pa ö ne' to kon hah a ra. Ka manih pe Kristo varoe ne Sosoenën to popoka' a rora o te' totoopin, ke Kristo nok a ra ka tavus ee o te' vivihan pe Sosoenën. Me e' to voen tane' a ra pa hat to matop voh a rora.

³¹ Ivëh, ke Sosoenën iu non a ö na se vavatet no a taate' no Puk pe Sosoenën to sosoe va non,
 “O te' varih to iu kë hah ne a ma ehneëre,
 ee se kë varoe ne a ehnan e Sunön.” *Jer 9:24*

2

E Pöl To Vatvus A Soe Suk O Vaman Pa Napan Va Kōrin

¹ Kën kea, po poen nö' to nö voh ma' peöm, pa he' a soe vamaman to tane' ma' manih pe Sosoenën, eö' hikta soe voh ka neöm ta soe marën a vamanman a neöm. Eö' hikta te' me no' o nat apuh.

² Suk ataeah, manih po kokoman peö', eö' to anoe a ma meh tah pa ö nö' to te' va'peh me a no' neöm. Eö' to nat varoe ko no' a mët pe Ieesu' Kristo manih pa kuruse.

³ Ivëh, ko poen nö' to te' va'peh me a no' neöm, eö' koman a hikto kikis, eö' to nanaöp e no' po kikis pe Sosoenën, parö' rikrik me e no', suk eö' to hara' no' pan, o kikis koman peö' to kökööt pa vatvus vavih a soe pe'.

⁴ Ka ma soe vih varih nö' to vavatvus ka no' neöm, eö' to hikta vavatvus va no' manih pa te' natnat vörep, marën a vamanman a neöm. Ahik. Eö' to vatvus a soe pe Sosoenën, ka Tuvuh Vasio' to vakiu o kikis pe' pa vataare a neöm a soe pamëh, e' a man.

⁵ Eö' to nok va nën, suk eö' to iu no' pan o vaman peöm se aan manih po kikis pe Sosoenën, ko nat non aan manih po kikis va po nat pa te'.

A Tuvuh Pe Sosoenën To He' O Kokoman Vih Me O Nat Manih Pea

⁶ Ivëh, ka napan varih to sun vakis voh ee pa taate' pe Sosoenën, ee to nat voh ee pa soe natsean apuh nemöm to vavatvus nem. Ivëhkëk, o nat pamëh nee to kon to hikta vatoe me non o nat no a napan va po oeh vëh to nat ne. Pare' hikta vatoe me non o nat pa ma te' susun varih po oeh vëh, no o kikis pee se ro këh rae.

⁷ A soe natsean pamëh nemöm to vavatvus nem to tane' ma' manuh pe Sosoenën. E Sosoenën to hikta nok avoe' voh non o oeh vëh, pare' vate' voh en po nat, marën a vaiho' vavih a ra manuh pa vöön va kin. Ka tah pamëh to vakoaan avoe' voh e non.

⁸ Ahik voh ta pah te' susun manih po oeh vëh to nat voh i non a pusun in a soe. Ahik. Ee se keh nat voh ne, ee hikta se öt voh ne e Sunön, a Te' vëh to avë me non e Sosoenën po maaka, ko ni in poë pa kuruse.

⁹ Ivëh, ka pusun in a soe manih po Puk Vapenpen pe Sosoenën to soe va non manih pan,

“A ma tah no matan to hikta ep voh in,

me a ma tah no tenan to hikta pënton voh,

me a ö ne' to hikta tavus voh manih po kokoman pa te',

me a ma tah kurus poë varih ne Sosoenën to vamatop voh ken pa napan varih to iu rakah ne poë.”

Ais 64:4

¹⁰ A soe va pa ma tah poë varih to te' vakoan voh e ne, ivëhkëk, e Sosoenën to kuin a Tuvuh pe', pare' vatvus a soe pamëh manih pemöm. Suk ataeah, a Tuvuh Vasio' to ep vahik e non pa ma tah, me e' to ep non o kokoman, me a taate' pe Sosoenën vëh, to vakoan voh non a napan. Pare' vatvus a tah pamëh manih po te' varih to iu ne poë.

¹¹ E' to te' va non manih pan, ahikta meh te' to nat non po kokoman pa meh te'. Ahik. A tuvuh koman pe' to te' non pe', to nat koman hah a non. Ivëh, ka hikta te' to nat non po kokoman pe Sosoenën. A Tuvuh koman pe Sosoenën to nat hah a non.

¹² Ivëh, kemöm o aposol to hikta kon voh a tuvuh no a napan va po oeh to te' me ne. Ahik. Emöm to kon voh a Tuvuh vëh to tane' ma' pe Sosoenën, marën a vamaaka a ra pa ma he' vih ne Sosoenën to he' vapeo oah voh a ra.

¹³ Emöm to vavatvus nem a ma he' poë varih.

Ivëhkëk, a soe pemöm to hikta tane' ma' po nat pa te'. Ahik, a Tuvuh Vasio' koman to vavaasis a möm, kemöm vavatvus nem a soe pamëh. Emöm to vavatvus nem a soe pa Tuvuh Vasio' manih pa napan no a Tuvuh Vasio' to te' non pee.

¹⁴ Ivëh, ka te' to hikta te' me non a Tuvuh Vasio', e' to kokoe e non pa ma vavaasis man pa Tuvuh pe Sosenën, suk ataeah, e' to koman non pan, a ma vavaasis man poë varih, e' a ma vavaasis nun, pare' hikta onöt non a vamaaka raoe. Ivëhkëk, ea to kokon tane' no sih a ma vavaasis poë varih pa Tuvuh Vasio'. Ivëh, ka Tuvuh Vasio' varoe to antoen non a va'aus a ra pa inan a ma tah pe Sosenën.

¹⁵ A te' to te' me non a Tuvuh Vasio', a te' pamëh to onöt i non pa inan a ma tah kurus no Tuvuh Vasio' to vavaasis i non. Ivëhkëk, o te' varih to hikta te' me ne a Tuvuh Vasio' to hikta onöt ne a inan o kokoman po te' varih to te' me ne a Tuvuh Vasio'.

¹⁶ A tah pamëh to te' man e non, suk o Puk Vapenpen pe Sosenën to soe va non manih pan, “Eteh to nat non pa ma kokoman kurus pe Sunön, pare' antoen non a vavaasis e Sunön ta paeh tah?” *Ais 40:13*

Ivëhkëk, ea o te' va po vaman to maaka e no pa ma tah poë varih, suk o kokoman pe Kristo to te' me e non pea.

3

A Te' Kikiu Pe Sosenën

¹ Kën kea, moaan voh ne eö' hikta onöt no' a he' a neöm a soe, vamanih pa ö nö' to he'he' va no' a napan varih to vavatet ne a Tuvuh Vasio'. Ahik.

Eö' to he' a neöm a soe, vamanih pa ö nö' to he' manih po te' to vavatet ne o iu va pa komëëre. Suk manih pa tääm pamëh, eöm to te' avoe' vavoh e nem manih po koa' po vavaasis va pa napan pe Kristo.

² E' to te' va non manih peö' to vasisi' voh a no' neöm, parö' hikta he'he' voh a no' neöm a taään söë, suk eöm to hikta vamatop voh nem. Ka kuru me, ne eöm to hikta vamatop avoe' nem.

³ Suk ataeah, eöm to vavatet avoe' e nem pa ma taate' va po iu va pa komëneöm, ivarih, a taate' puhio' e kea pën, me a taate' vaato vasuka' neöm to te' avoe' me e nem. Ivëh, ka ma taate' poë varih nöm to nonok nem, to vataare e non pan, eöm to te' avoe' e nem pa ma taate' iu va pa komëneöm. Eöm to te' va e nem manih pa napan to hikta nat avoe' ne pe Sosenën.

⁴ A soe pamëh a man, a paeh te' va peöm to soe pan, “Eö' to vavatet no' e Pöl,” ka meh te' peöm soe pan, “Eö' to vavatet no' e Apölos.” Ivëh, ka manih pa taate' pamëh, eöm a napan va Kōrin to vataare a no möm o aposol pan, eöm to vavatet e nem pa taate' pa napan va po oeh vëh.

⁵ Ivëh, köm se koman vavih. E Apölos eteh? Keö' e Pöl eteh? Emöm po' a poa te' kikiu pe Sosenën, e Apuh to he' vakëkëh voh a möm a kiu. Ivëh, ka manih pa kiu pemöm po', eöm to vaman voh em pe Kristo.

⁶ Eö' to vavatvus voh ka no' neöm a Soe Vih, ka Soe Vih pamëh to te' va non manih peö' to nep voh o voa' manih po kupu peöm. E Apölos me to vavatvus voh non a Soe Vih topnineöm, ka Soe Vih pamëh to te' va non manih pe' to pupui nö non o

voa' pamëh pa ruen. Ivëhkëk, e Sosoenën ivëh to vapu poan ke' kon taëën

⁷ Ivëh, ka te' to nep a taëën, me a te' vëh to pupui nõ non pa ruen, ee pon a hikto ëhnan. E Sosoenën koman to vapu po voa', ka taëën tavus, e' varoe kuru to kon o ëhnan apuh.

⁸ Ivëh, ka te' vëh to nep o voa', me a te' to pupui po voa', a kiu pee pon to vatoe e non pa matan e Sosoenën. Amot ee pon se kon voen suk ee, pa õ nee to nok va in a ma kiu.

⁹ Suk, emöm a poa te' kikiu pe Sosoenën, ke eöm te' va nem manih pa rak pe Sosoenën. Me eöm to te' va e nem manih pa iuun pe Sosoenën.

¹⁰ Eö' to vakiu no' o he' vih vëh ne Sosoenën to he' a neo', eö' to te' me e no' po nat vih va pa eok a iuun, parö' vavaho' vatotoopin no' sih a ma vös vamomoaan va pa eok a iuun. Ka meh te' se eok a iuun manih tonun a ma vös varih, nõ' to vaho' vatotoopin voh. Ivëh, ka napan kurus se matop vavih ne pa õ nee to ekeok va ne.

¹¹ Eöm to nat e nem, a hikta meh te' to antoen non a vaho' vatotoopin a ma vös vamomoaan, marën a eok a iuun manih tonuneah. Ahik, e Ieesu' Kristo varoe kuru to te' non, ne Sosoenën to vaho' voh en pe', vamanih pa vös vamomoaan in a iuun.

¹² Ko poen no a napan to iu eok ne tonun a vös pamëh, ka ma paeh se eok pa gol, ka ma meh se eok pa silva', ka ma meh se eok pa vös voen vapeah, ka ma meh se eok pa naon, ka ma meh se eok pa kunë', ka ma meh se eok pa mëto.

¹³ Ivëh, ka amot no a kiu pa napan kurus se tavus vamaaka po poen ne Sosoenën se vate' a ma napan

po vahutët. Manih po Poen pamëh, a sura' se punö' kurus a kiu pa ma papaeh te' ekeok, ko ep pan a kiu pee, te' vih e non, ke' ahik.

¹⁴ A te' se keh eok en pa iuun pe' tonun a vös pamëh, ka sura' se keh hikta ës a iuun, a te' pamëh se kon voen en.

¹⁵ Ivëhkëk, a iuun pa te' se keh ës en, a ma kiu kurus pa te' pamëh se ro ee. Ivëh, ka te' pamëh hikta se ro non, ivëhkëk, e' se te' va non manih pa te' na to kon tane' hah po sura'.

Ea, A Iuun Pe Sosenën

¹⁶ Eöm to nat e nem pan, eöm to te' va nem manih pa iuun pe Sosenën, ka Tuvuh pe' to te' e non manih peöm.

¹⁷ Ka pah te' se keh mirö' a iuun pe Sosenën, e Sosenën se mirö' en pa te' pamëh. Suk ataeah, a iuun pe Sosenën, e' a vivihan. Ke eöm kuru a iuun pamëh.

Ea Se Koe A Kë A Èhnëëra Napan

¹⁸ Eöm tome' piuk hah këm pa ö nöm to koman nem pan, eöm ro te' natsean. Ta pah te' topnineöm se keh nat e non pa ma tah va po oeh vëh, pare' koman non pan, “Eö' a te' natnat rakah, parö' nat oah no' o upöm te' va po vaman”. E' to vih non pa te' pamëh se he' tonun momoan o nat va po oeh vëh, pare' tavus papön manih pa matëëra napan va po oeh. Ke' se tavus va po' manih pa te' natnat rakah manih pa matan e Sosenën.

¹⁹ Suk ataeah, o nat va po oeh vëh, e' to te' va non manih pa tah nun rakah manih pa matan e Sosenën. O Puk pe Sosenën to soe non pan,

“A ma pah te' natsean to koman ne sih a ma vu taate',

va pa nok vahat o upöm te',

ivëhkëk, e Sosenën to vavaon koman hah e non sih pee ka ma taate' pee,

mimirö' koman hah e non pee.” *Job 5:13*

²⁰ O Puk pe Sosenën to soe me e non pan,

“E Sunön to nat e non,

po kokoman pa nap natnat.

E' to nat e non pa ma tah kurus,

nee to koman ne a nok,

a ma tah poë varih hikta se tanok ne.” *Sng 94:11*

²¹ Ivëh, köm se koe a taate' kë a ëhnaara napan. A ma moeh tah kurus varih ee a ma tah peöm.

²² Eö' e Pol, me e Apölos, me e Pita', me o oeh vëh, me o to'to', me a mët, me ma tah to te' ne kuru, me a ma tah se tavus amot ma', a ma tah kurus poë varih, ee a ma tah peöm.

²³ Ke eöm pe Kristo, ke Kristo, e' pe Sosenën.

4

O Aposol Pe Ieesu' Kristo

¹ Ivëh, ke eöm se koman va ka nemöm manih pa nap kiu pe Kristo, e Sosenën to vate' voh a möm pa matop ko vatvus vateera' o vavaasis vëh, to te' vakoaan këh voh e non pa napan.

² A taate' vëh to te' va non manih, a te' to öt non a tasun pa matop a ma tah, e' se vavatet vavih rakah non a soe pa te' apuh pe'.

³ Ka manih peö', ahikta tah vi manih po kokoman peö' pan, a paeh va peöm, ke' a meh te' se keh te' me non o kokoman kiu manih pa kiu peö'. Eö'

me to hikta koman vi a no' pa ö nö' to nok va in a kiu ne Sosenen to he' a neo'.

⁴ Manih pa ö nö' to koman va no', eö' to nok vavih a kiu ne' to he' a neo' pa nok. Ivëhkëk, o kokoman peö' pa ö nö' to nok vavih a kiu to hikta te' non pan, a ma kiu peö' to te' vih kurus voh ne. Ahik, e Sunön a te' to epep non a ma kiu peö'. Ke' e' ivëh, se soe ka neo' pan, a kiu nö' to nok to vih, ke' to hat.

⁵ Ivëh, köm hikta se kiiki nem a taate' pa ma meh te', ko soe pan, ee to hikta nonok vavih ne a kiu ne Sosenen to he' voh rae. Suk o poen ne Sunön se kiiki a ma tah to me' avoe' e ne ma'. E Sunön to me' e non ma' köm se anoeh nem eah. E' se vatvus vateera' a ma tah varih to te' vakoan ne, pare' vatvus me o kokoman pa napan kurus. Manih po poen pamëh e Sosenen se soe ka ra a napan kurus pan, o pus kokoman pea manih pa ma kiu pea te' vih e non, ke' a hik. Ke Sosenen se kë a ehneëneöm, suk o pus kokoman va pa kiu peöm.

⁶ Kën kea, eö' to iu va'aus no' o kokoman peöm, ivëh, kö' vate' e Apölos, me eö' koman, vamanih po vëknöm, pan eöm se kon tane' o vavaasis manih pemöm. Ivëh, köm se vavatet nem a taate' totoopin vamanih pa ö no Puk pe Sosenen to soe va non, ko koe a vatösoe pa vöknah a meh te', ko kë nem a meh.

⁷ E' te' vah va non nih, eteh to vate' voh a neöm se te' oah nem o meoh upöm te' va po vaman? E Sosenen kës to hikta he' voh oah a ma tah manih nën to öt nom? E' se keh te' man e non pe Sosenen to he' voh oah a ma tah poë varih, suk ataeah, kën kë koman hah a nom vamanih pën to vatvus a ma tah poë varih?

⁸ Eöm to koman va nem manih pan, eöm to öt kurus e nem pa ma moeh tah va po vaman. Me eöm to koman nem pan, eöm to kon voh em po kikis pa nok a ma tah no a Tuvuh Vasio' to he'he' non manih pa napan. Eöm to koman vapiun nem pan, eöm to te' va e nem manih po te' sunön. Ivëhkëk, eöm to koman nem pan, emöm to me' avoe' e nem pa tavus vamanih po te' sunön. Eö' to iu rakah no' pan, eöm se te' vamaman va nem manih po te' sunön, marën emöm me se tavus a ma te' sunön va'peh me a neöm. Ivëhkëk, a tah pamëh to me' avoe' e non pa tavus ma'.

⁹ Suk, eö' to koman va no' manih pan, e Sosoenën to vate' voh a möm a ma aposol pe Ieesu', vamanih pa ma te' to vëknöm ne, ivëhpëhkëk, emöm to vakusin rakah e nem ma'. Emöm to te' va nem manih po te' töhoan, nee to vate' po vahutët, pare soe pan, emöm se mët. Ea to te' va no manih pa napan nee to vaho', to vëknöm ne manih pa matëëra napan kurus va po oeh, me ro ankerö' se ep ne a ra nee se ip vamët.

¹⁰ A napan va po oeh vëh to koman ne pan, emöm ro te' papön, suk emöm to nonok nem a kiu pe Kristo. Ivëhkëk, eöm to koman vapiun e nem pan, eöm to tavus em a nap natsean manih pa taate' pe Kristo. O te' peo to koman ne pan, emöm to hikta te' me nem a tasun. Ivëhkëk, manih peöm eöm to koman nem pan, o vaman peöm to aan vasoë voh en. A ma napan kurus to kë ne a ëhnëëneöm. Ivëhkëk, eöm to koman e nem pan, a napan to hikta se ta a no möm.

¹¹ Moaan voh, ke' öök non kuru, emöm to ma-maë voh nem, ko mamananoe voh nem, pamöm

kökööt nem po ohop, ee to ipip voh a no möm. Kemöm voh a hikta iuun möm to te' nem.

¹² Emöm to kikiu vakis voh nem pa korenmöm, marën a va'aus hah ëm. Ee se keh vapöpöötan voh ka möm, emöm se piun raeo pa soe vih, ko hin e Sosenën se va'aus raeo. Ee to nonok vahat voh a no möm, suk emöm to vaman nem e Kristo, kemöm te' vasup voh e nem, ko hikta nat voh nem pa piun vahat raeo.

¹³ Ee to nok a ma vöhio' piuk suk a möm, ivëhkëk, emöm to vaato vatö me nem raeo. Manih pa matëëra napan, emöm to te' va e nem manih po no' pö ep vahat rakah. Emöm to te' vavoh e nem ma' nën, ke' öök en ma' kuru.

A Napan Va Körin Se Vatet A Taate' Pe Pöl

¹⁴ Eö' hikta kiun nös marën a vapoet a neöm, ahik, eö' to iu rakah a no neöm. Eöm to te' va nem manih pa ma koa' peö', kö' kiun nös pa vakömköm a neöm.

¹⁵ E' se keh te' man e non peöm to te' me nem a 10,000 te' to matop ka ne neöm manih pe Kristo, eöm to te' ro me nem a pah taman va po vaman, ivëh eö'. Manih pa ö no to'to' peöm to vatös me nem e Ieesu' Kristo, eö' a paeh e tamëneöm pa ö nö' to vavatvus ka no' neöm a Soe Vih pe Sosenën.

¹⁶ Ivëh, kö' iu kunkuin a no neöm pa ep vavih a taate' peö', köm se vavatet nem.

¹⁷ E' a tah vëh nö' to vanö suk voh ka nös neöm e Timoti', e' to te' va non manih pe koa' peö'. Eö' to iu rakah no' eah, suk e' to matop vavih non a kiu pe Topoan. E Timoti' se kunkuin hah o kokoman peöm pa ma taate' nö' to nonok no' sih manih pa taate' vatös me Ieesu' Kristo. E' a ma taate' nö' to

vavaasis no' a ma napan pa ma vöön komön a ma kum kurus nee se vavattet ne.

¹⁸ A ma paeh peöm to möhmöh ne, pare koman ne pan, eö' hikta se nö no' ma' pa ep peöm.

¹⁹ Ivëhkëk, ahik, eö' se nö vëvëhö' eo' nös pa ep a neöm pa ö ne Topoan se keh iu non. Eö' hikta se nö no' nös pa tēnan o vahutët pa nap vatösoe varem. Ahik. Eö' se nö nös pa ep po vu kikis taeah nee to te' me ne.

²⁰ Suk ataeah, ea se nat no o kikis pe Sosenën se tavus vateera' manih pa taate' no a napan to nonok ne, ke' hikta te' non pan, a tah va pa vahutët suk varoe.

²¹ A taate' taeah po' nöm to iu nem nö' se nok? Eöm kēs to iu nem a ö sö' nö nös ko rēp a neöm pa vatotoopin a neöm? Ke' eöm to iu nem neö' se te' no' pa taate' ururuan me a taate' tö, parö' nö nös peöm, ha?

5

A Taate' Rëhrëh To Te' Non Körin

¹ A soe nö' to tēnan no' to soe non pan, a taate' rëhrëh to te' non topnineöm. Ka taate' pamëh to te' ke rakah e non po vu taate' no a napan to hikta vaman ne e Ieesu' to nonok ne sih. Eö' to pēnton no' nös pan, a pah te' to kokoroh vëtkin me non e meh köövo pe tamaneah.

² Eöm to koman nem pan, eöm to te' oah rakah e nem po upöm te', ha? E' to vih non peöm se koe a taate' kë hah ëm, ko te' nem pa tamak, ko okook nem a te' vëh to nok a hat. Eöm koman se veo ke eah këh o kum peöm, ke' te' onöt a ö se' panih a taate' hat pe'.

3-4 A sionineo' to te' varo këh e no' nös peöm. Ivëhkëk, a tuvuh peö' to te' va'peh me e non peöm. Ivëh, kö' sosoe ka no neöm a tah nöm se nok, vamanih peö' to te' va'peh me e no' peöm. Manih pa tasun ne Sunön Ieesu' to he' a neo', eö' to iu no' pan, eöm se vakmis a te' vëh to nonok non a taate' rëhrëh. Po poen nöm to vakum va'peh nem, eö' to iu no' pan, eöm se nok a ma tah kurus varih nö' to iu no', vamanih peö' to te' va'peh me e no' peöm. E Sunön Ieesu' pea se he' a neöm o kikis pa nok a ma tah ne' to iu non neöm se nok.

⁵ Eöm se veo ke a te' pamëh ke' këh a neöm ke' se te' va non manih peöm to vaho' eah pa koren e susun po ora' hat, ke' vakmis poan. Ivëh, ka te' pamëh se panih, ke Sosenën hikta se vakmis non poan po poen ne' se hah ma' pa kiiki a ma napan kurus varih po oeh.

A Napan Va Körin Se Veo A Te' To Nok A Taate' Hat

⁶ E' to hikta te' vih non peöm se kë koman hah a nem, eöm to nat kës e nem pa a soe vapipino' to soe non pan, “A si' ö is sone' se vasup en pa taëen”. A pusun in a soe vapipino' pamëh to te' va non manih peöm se keh koek nem a te' hat manih komön o kum peöm, a ma meh te' komön o kum se taneo ee pa vatet poë pa nok a taate' hat.

⁷ Ivëh, köm se kon ke o is vamoaan këh a iuun peöm. A pusun in a soe vapipino' vëh to te' va non manih, soe ke a te' nonok hat pamëh ke' nat non te' hop non komön o kum peöm. Ivëh, ke eöm o kum te' va po vaman to te' va nem manih pa taëen voon hikto is, suk ataeah, ahikta te' to iu nok non a taate' hat to te' hop non komön o kum peöm. Eöm a ma te'

vivihan pe Sosoenën, suk ataeah, a mët pe Kristo to ihan këh a ra manih pa ma taate' hat to öt voh a rora, ka tavus ee a napan pe Sosoenën. E Kristo to te' va non manih pa sone' sipsip vëh no Jiu' to ip vamët po Pasova'.*

⁸ Ivëh, ka se koe a ma taate' hat moaan voh pea, ko te' va no manih pa ö ne Sosoenën to iu va non. Ea se he' tonun a ma taate' hat moaan voh pea, ko nat no hah pa ma taate' rërës te', me a ma taate' hat. Ivëhkëk, ea se vatet no a soe pe Sosoenën, ko koe a nok a ma taate' hat. O Jiu' to ënëen ro voh e ne pa taëen hikto is po Pasova'. Ea se te' rakah no pa taate' soe man, me a vatvus a soe man ko upöm te' se nat ne a soe ne ea to sosoe no, e' o man rakah.

⁹ Po meoh kiun moaan voh peö' nö' to soe voh nös pan, “Eöm se nat nem vamomhë me nem o te' varih to nonok ne a ma taate' rëhrëh.”

¹⁰ Eö' to hikta sosoe suk no' nös o te' varih to te' tavus këh ne po kum te' va po vaman, ee varih o te' to te' me ne a taate' rëhrëh, me a napan varih to mamnin ne a ma tah po upöm te', me a nap kakaveo tah pa ma meh te', me a napan varih to hinhin suk ne a ma tanö'nës. Ahik. Eöm se keh iu vakëh rakah këh nem a pap napan poë varih, e' to vih non peöm se mët ko këh em po oeh vëh.

¹¹ A pusun in a soe peö' to te' va non manih, a te' se keh soe pan, e' e kea pën va po vaman, ivëhkëk, e' a te' rëhrëh, ke' a te' mamnin tah pa meh te', ke' a te' to hinhin suk non a ma tanö'nës, ke' a te' va pa to vöknah i ro upöm te', ke' a te' to kaak vaoah ko kokoman pe' nun, ke' a te' kakaveo, a, eöm se

---

* **5:7:** O Pasova', e' a Taëen Apuh va pa ö ne Sosoenën to kon këh o Jiu' pa muhin va Isip.

nat nem vamomhë me nem eah. Paröm nat nem vavaëën me nem a pap te' poë varih.

¹² E' te' vah va non nih? Eö' pö' to te' me no' a kiu vëh pa kiiki a pop pa napan varih to te' tavus këh ne o kum te' varih to vaman ne e Ieesu', ha? E' a kiu varoe pea, ha? Ahik rakah. Ivëhkëk, a kiu va pa kiiki a pop pa napan to te' hop ne komön o kum te' varih to vaman ne e Ieesu', e' a kiu rakah peöm.

¹³ A napan to te' tavus këh ne o kum te' varih to vaman ne e Ieesu', e Sosenën koman se vakmis raoe, suk a ma taate' hat pee. Ivëhkëk, manih po te' varih to te' hop ne po kum te' va po vaman, o Puk pe Sosenën to soe va non manih pan,
 “Eöm se veo këh ëm pa te' nonok hat to te' hop non komon o kum peöm.” *Lo 17:7*

6

A Napan Pe Kristo To Hikta Vate' A Ma Meh Te' Po Vahutët

¹ A pah te' to te' non topnineöm se keh te' me non a soe manih pa meh te', e' se pö' këh en pa ma meh te' pe Sosenën, pare' nö en manuh po te' to hikta nat ne pe Sosenën pa vate' raoe po vahutët? Eöm hikta te' poet nem pa nok va nën, ha? Suk ataeah, köm hikta nö manuh pa napan to vaman ne e Sosenën, kee kiiki ka neöm o vahutët?

² Eöm kës to hikta nat nem pan, ea a ma napan to vaman no e Sosenën se kiiki koman ee pa ma vahutët pa ma napan kurus to te' ne manih po oeh. Ea se keh onöt e no pa kiiki a ma meh vahutët kurus va po oeh, suk ataeah po' ka hikta onöt no a kiiki a ma vahutët sone' varih?

³ Eöm kës to hikta nat va nem manih pan, ea se kiiki amot a ma taate' po ankerö'? Ea me to onöt rakah e no pa kiiki a ma tah va po oeh vëh.

⁴ Ivëh, kôm se keh te' me nem to vakihat top-nineöm, suk ataeah, kôm nönö nem po te' to te' tavus këh e ne po kum, pare hikta vaman ne manih pe Sosenën? Pare hikta te' ne po kum te' varih to vaman ne e Ieesu'.

⁵ Eö' to soe vamanih marën a vapoet a neöm. Ahikta te' rakah pö' to te' natsean non, to onöt non a kiiki o vakihat to te' non topnin a poa tom kea?

⁶ Suk ataeah, po' ka napan pe Kristo me e kea pee manuh po vahutët ko vate' poë po vahutët topniiro te' to hikta vaman ne e Kristo?

⁷ Eöm to vavate' nem sih a ma meh te' pe Kristo po vahutët, ka manih pa taate' pamëh, eöm to ku'ku' këh e nem pa taate' pa napan pe Kristo. Eöm se koe rae, kee kon a ma tah peöm, kôm nat nem vate' rae po vahutët matëero te' kiiki vahutët.

⁸ Eöm to tavus voh em a napan pe Kristo, ivëhkëk, eöm koman to nonok vahat e nem pa taate' kon këh ro upöm te' a ma tah pee. Eöm to nonok pet e nem manih pa ma kea peöm a napan pe Kristo.

⁹ A pap te' poë varih to nonok ne a ma vu taate' hat varih, ee to hikta onöt rakah ne a hop pa Matop Vih pe Sosenën. Eöm to hikta nat pö' nem pa tah pamëh, ha? O kupu peöm se nat non piuk ka neöm. A ma napan varih to nonok ne a taate' rëhrëh, me a napan varih to hinhin ne pe sosenën vapikpiuk, me a taate' rëhrëh va'peh me a köövo vaen, me a taate' te'te'vaasi' po köövo koman, me a taate' te'te'vaasi' pa nap oete' koman.

¹⁰ Me a nap kakaveo, me a taate' manin a ma tah pa meh te', me a taate' kaak vaoah ko kokoman nun, me a taate' to vöknah a meh te', me a taate' piuk, me a kon akuk a tah pa meh te'. A pap napan to nonok ne a ma vu taate' poë varih, ee to hikta onöt rakah ne a hop manih pa Matop Vih pe Sosenën.

¹¹ Moaan voh a ma paeh va peöm to te' va voh e ne nën, ivëhkëk, e Sosenën to pupui voh en peöm, köm tavus em a ma napan ne' to vaneah non. Ka manih pa ëhnan e Apuh, e Ieesu' Kristo me o kikis pa Tuvuh Vasio' pe Sosenën, e' to poka' a neöm o te' totoopin.

A Sioniira, E' A Iuun Pa Tuvuh Vasio'

¹² A ma pah te' to sosoe ne pan, “A ma tah kurus to vih e ne pa nok”. A soe pamëh to te' man e non, ivëhkëk, a ma tah kurus to hikta se va'aus a rora pa te' vavih. A ma tah kurus to vih e non peö' pa nök, ivëhkëk, eö' hikta se vavovoh no' a tah pamëh, ke' vaneah non o to'to' peö'.

¹³ A ma te' poë varih to sosoe pet ne pan, “A taëën, e' va pa vamhun a komaara, ka komaara, e' va pa kon a taëën”, a soe pamëh, e' a man rakah. Ivëhkëk, e Sosenën se vahik en pa ma taëën kurus varih va'peh me a ma iu va pa komaara. Ivëh, ka se nat no koman no pan, ea se tēnan o iu va pa komaara. Me ea se nat no suk o iu va pa komaara pa nok a taate' te'te'vaasi'. E Sosenën to hikta nok voh a sioniira pan, ea se nonok no a taate' te'te'vaasi'. Ivëhpëhkëk, ea se kë no a ëhnan e Apuh me a kiu pe'. Ke Apuh pea se matop non a sioniira.

14 Manih po kikis pe Sosoenën, e' to kunkuin tane' e Sunön manih po vapeepe, e' me se kunkuin hah pet me a ra po vapeepe.

15 Eöm pö' to hikta nat va nem manih pan, a sionineöm, e' a ma meh ö va pa sionin e Kristo, ha? Ivëh, kö' se keh kon a pah ö va pa sionin e Kristo, ko vatös me eah a köövo rëhrëh, a tah pamëh te' vih e non, ke' a hik? Ahik rakah!

16 A te' to vatös me a köövo rëhrëh, ee pon to tavus ee a pah te'. Eöm pö' to hikta nat nem pa tah pamëh, ha? O Puk pe Sosoenën to soe va non manih pan,

“Ee pon to tavus ee o pöh sionin.” *Jen 2:24*

17 Ivëh, ka te' se keh vaman non e Sunön, a tuvuh pe' me a Tuvuh pe Sunön to vatös en pee.

18 Ivëh, ke eöm se vaniu rakah këh em pa taate' rëhrëh. Suk ataeah, a ma meh taate' hat no a ma napan to nonok ne, to te' tavus këh e ne pa sionin a te'. Ivëhkëk, a te' to vatös me a köövo rëhrëh, a te' pamëh, to mirö' en pa sionineah.

19 Eöm pö' to hikta nat nem a sionineöm, e' a ö te'te' pa Tuvuh Vasio'. E Sosoenën to he' voh en peöm pa Tuvuh ke' te' e non manih peöm. Ivëh, ke eöm te' e nem paan o matop pe Sosoenën, eöm to hikta vaneah koman hah a nem.

20 E Sosoenën to voen hah voh a neöm po voen apuh rakah. Ivëh, ka ma tah nöm to nonok nem sih pa sionineöm, eöm se nonok varoe nem a ma tah to kë ne a ëhnan e Sosoenën.

7

A Taate' Tövaen

¹ Kuru eö' to iu piun no' a soe vëh nöm to kiun suk voh ma'. E' to vih e non pa te' se hikta vaen.

² Ivëhkëk, a taate' te'te'vaasi' to tavus va'puh nö e non, ivëh, ke' vih rakah non pa ma papaeh te' oete' se te' me non e köövo koman pe', ke köövo se te' me non e voe koman pe'.

³ A sionin e voe, e' a tah pe köövo pe', ke' te' va e non manih pa sionin e köövo a tah pe voe pe'.

⁴ E köövo to hikta vaneah non pa sionineah, ahik, e' voe pe' to vaneah non. Ke' te' va e non manih pe voe to hikta vaneah non pa sionineah, ahik, e köövo to vaneah non.

⁵ Eöm pom se keh vaen em, eöm pom se koe a amun a sionineöm manih pe vapa pën. Ivëhkëk, eöm se keh vaonöt em pa hikta vatet o iu va po vaen, ko te' varoe nem pa taate' hin. E' to vih e non pa nok va nën. Ivëhkëk, eöm se vatös hah em, tome' eöm hikta onöt nem a matop o iu va po vaen. Ivëh, ke susun po ora' hat punö' a neöm pom.

⁶ A soe vaënpan ivëh, nö' to he' a neöm, pa va'aus a neöm, e' to hikta te' va non manih pa taate' nöm se vavatet nem.

⁷ Eö' to iu rakah no' pan, a ma napan se te' mahu ne, vamanih pa ö nö' to te' va no' sih. Ivëhkëk, ea to hikta vatoe no, e Sosoenën to he' vakëkëh voh en pea pa ma vu he' pe'. Po meoh upöm ne Sosoenën to he' raoe o he' va pa vaen, ko meoh upöm ne' to he' raoe o he' va pa te' mahu.

⁸ Ke eöm a ma köövo me a ma te' oete' to hikta vaen avoe' nem, me a ma köövo amop, eöm se keh te' mahu va nem peö', e' to para vih rakah.

⁹ Ivëhkëk, eöm se keh hikta onöt nem a matop vavih o iu va po sionin, e' to vih non peöm se vaen.

Tome' o iu va po sionin rëh a neöm pa taate' rëhrëh.

¹⁰ Manih peöm o te' to vaen voh em, eö' to he' a neöm a taate' vëh nöm se vavatet nem. A taate' vëh to tane' ma' pe Apuh, e' to hikta te' non pan, eö' to he' a taate' pamëh. Eën e köövo se nat nom këh e voe pën.

¹¹ E köövo se keh këh voh en pe voe pe', e' se nat non vaen hah. E' se te' akuk e non, ke', e' se hah manuh pe voe pe', ko vatotoopin hah o vaen pee, pare te' e ne. Ke voe me se nat non veo e köövo pe'.

¹² A soe koman peö' ivëh, e Apuh to hikta soe ka neo'. Ta pah te' pe Kristo to me e non e köövo to hikta vaman non e Kristo, ke köövo se keh iu rakah e non pe voe pe', e voe se nat non veo e köövo.

¹³ Ta pah köövo pa ëhnan e Kristo to me e non e voe to hikta vaman non e Kristo, ke voe se keh iu rakah e non pe', e köövo se nat non rusin këh e voe pe'.

¹⁴ A voe to hikta te' non e voe va po vaman, pare' me en pe köövo va po vaman, ivëh, ko vaen pee tavus en o vaen vivihan pa epep pe Sosenën. Ke köövo to hikta vaman non to vatös me e voe to vaman non, ivëh, ko vaen pee tavus en o vaen vivihan pa epep pe Sosenën. Ea to nat e no pe Sosenën to vaoe o koa' papaeh te' va po vaman va pa poa manot, se tavus vamanih po koa' pe'. Ivëh, ke ea me se vaoe e vapa pa te' to hikta vaman non, ke' tavus vamanih pa te' pe Sosenën.

¹⁵ Ivëhkëk, e voe, ke' e köövo to hikta vaman non se keh iu këh non e voe, ke' e köövo pe', e' to antoen e non. A taate' pamëh se keh tavus, ka te' vëh to vaman non e Kristo, e' se taihan en. Suk ataeah, e Sosenën to vaoe voh en peöm pa te' vavih me ro

upöm te' pa taate' tö.

¹⁶ Eën e köövo, eën to onöt e nom pa va'aus e voe pën, ke' tavus en a te' pe Kristo. Eën me e voe, to onöt e nom pa va'aus e köövo pën, ke' tavus en a te' pe Kristo, ke' ahik, eöm to hikta nat nem!

Ea Se Te' No Po To'to' Pe Sosenën

¹⁷ Eö' to vavaato me voh no' neöm pa taate' va po vaen. E' kuru, eö' se soe ka neöm pan, a taate' pamëh to te' man e non pa ma meh tasun manih po to'to' peöm. A tasun poanheh ne Sosenën to vate' voh manih peöm, pa ö nöm to vaman manih pe Kristo, e' varoe kuru ne eöm se ötön nem. Eöm se te' nem pa tasun vëh ne Sosenën to vate' voh manih peöm.

¹⁸ Eö' to sosoe voh no' a tah vëh, manih pa ma kum te' varih to vaman ne e Sosenën. Ee se keh pe voh ee pa ö kokoaan pën, ke Sosenën vaove voh a oah a te' va po vaman, e' to hikta te' vih non pan, eën se punö' pa vatotoopin hah a ö kokoaan vëh, nee to pe voh manih pa sioniumah. Ke' a tah koman pa te' se keh hikta pe voh a ö kokoaan pe', po poen ne Sosenën to vaove voh poan. A, e' se nat non pe a ö kokoaan.

¹⁹ A taate' va pa pe a ö kokoaan, ke' a hikta pe, e' a tah akuk. A taate' va pa vatet a taate' pe Sosenën, e' varoe kuru.

²⁰ O to'to' poanheh nea to te' voh no ke Sosenën vaove a ra ka tavus a napan va po vaman, e' kuru o to'to' pamëh na se te' me no.

²¹ A tah vëh nö' to sosoe suk voh no', a ma paeh peöm, ee voh o te' kikiu akuk po poen ne Sosenën to vaove voh raove a napan pa vatet e Kristo. A tah pamëh se keh te' man e non, eöm se koe a hara'

vakarë. E' a tah akuk. Ivëhkëk, e torara pën se keh soe ka oah pan, eën a taihan, a, eën se nõ eom.

²² Ivëhkëk, a te' to te' voh non a te' kikiu akuk po poen ne Sosoenën to vaoe poan, kuru, e' a te' taihan pe Sosoenën, e' to hikta te' hah non a te' kikiu akuk po epep pe'. Ke' te' va e non manih po te' voh varih ro taihan po poen ne Sosoenën to vaoe voh raoe, ka kuru vëh, ee to tavus ee o te' kikiu akuk pe Kristo.

²³ Eöm kurus ne Sosoenën to voen hah voh a neöm po voen apuh, ivëh, kõm se nat nem tavus a ma te' kikiu akuk pa ma napan varih po oeh.

²⁴ Kën kea, a tasun voh poanheh ne ea to te' voh no ke Sosoenën vaoe a ra, ea se te' avoe' e no pa tasun pamëh, va'peh me o to'to' voon vëh ne Sosoenën to he' a ra.

E Pöl To He' A Soe Va Po Vaen

²⁵ Eöm to kiun voh ka ma' neo' pa hi a neo' pa he' a soe suk a ma te' to hikta vavaen avoe' ne. Eö' a hikta taate' to tane' ma' pe Sunön nõ' se he' a neöm a ma napan to hikta vaen avoe' nem, ivëhkëk, eö' to iu vatvus no' o kokoman peö', suk ataeah, e Sosoenën to ururuan voh a neo', ko vate' a neo' a te' to onöt no' a vatvus a soe man, ne eöm to onöt nem a vaman.

²⁶ Kuru vëh, e' to te' non a ma punis apuh to tatavus ne, ivëh, ke' vih non peöm se te' va nem pa ö nõm to te' va nem kuru.

²⁷ Eën se keh vaen voh eom, nat nom koe hah e kõövo. Eën se keh te' mahu avoe' e nom, nat nom vavaiu kõövo vah nom.

²⁸ Ivëhkëk, eën se keh vaen voh eom, e' to hikta te' hat non. E koa' sepe' se keh vaen, e' to hikta te' hat non. Ivëhkëk, a napan varih to vaen se taum a

ma punis peo manih po to'to' pee. Ivëh, kö' rës e no' pa punis pamëh se tavus manih peöm.

²⁹ Kën kea, eö' se soe vamanih, a si' tëëm kökööt vëh to te' avoe' non. Ivëh, ka ma te' varih o vavaen, ee se te' va ne manih pee a hikta ma köövo.

³⁰ Ka ma te' to okook ne, ee se te' va ne manih pee to hikta okook ne. Ko te' varih to vaeö ne, ee se te' va ne manih pee to hikta te' vaeö ne. Ko te' varih to vonvoen tah ne se te' va ne manih pee to hikta öt ne ta ma tah.

³¹ Ka ma te' varih to kiu me ne a ma tah va po oeh vëh, ee se te' va ne manih, pee to hikta kiu me ne a ma tah poë varih. Ea to nat e no, e' to hikta te' rë non ka ma tah kurus poë varih to te' ne po oeh, me o oeh koman se hik ee.

³² Eö' to iu no' pan, eöm se koe a hara' vapunis ko te' taihan varoe nem. A te' hikta vaen, to posean non pa kiu pe Sunön, pare' iu punö' non pa he' vaeö e Sunön.

³³ Ivëhkëk, a te' vaen to posean vörep non pa ma tah va po oeh vëh, pare' iu punö' non pa he' vaeö e köövo pe'.

³⁴ Ivëh, ko kokoman pe' ponki'. E köövo sepe' hikta vaen, e' to kokoman varoe non a taate' pe Sunön, pare' iu he' avoes a non manih pe Sosenën, ko te' vivihan non po sionin me manih pa tuvuh. Ivëhkëk, e köövo vaen to kokoman varoe non a ma tah va po oeh vëh, pare' iu vatet non a taate' ne voe pe' to iu non.

³⁵ Eö' to he' a neöm a soe vëh marën a va'aus a neöm pa te' vavih. A soe pamëh to hikta sunpip a no neöm, ahik. Eö' to iu no' pan, eöm se vavattet nem a ma taate' totoopin, ko nonok tamoan nem

a kiu pe Sunön. Ka hikta tah se rëh ke o kokoman peöm.

³⁶ A te' se keh koman non pan, e' to hikta nonok non a taate' totoopin manih pe köövo sepe', nee to vaneah voh poë pa vaen. Ke' se keh iu rakah e non pe', ka hikta meh tah se' nok, e' to hikta hat non pa ö nee se vaen.

³⁷ Ivëhkëk, ta pah te' po iu koman pe', to hara' va non manih pan, e' to hikta iu vaen oho' non, ko antoen e non pa matop o iu va po sionin. Pare' hara' va non manih pa komaneah pan, e köövo nee to vaneah voh poë, ee se te' vakëh voh e ne pon. E' to para' vih, kee se te' taihan ne.

³⁸ Ivëh, ka te' vëh to vaen pa taate' vahe' köövo, e' to nok en pa taate' vih. Ivëhkëk, a te' to hikta vaen pa taate' vahe', e' to para' vih oah.

³⁹ A te' oete' se keh te' to'to' avoe' e non, ke köövo te' avoe' e non e köövo pe'. Ivëhkëk, e voe se keh mët këh en pe köövo, a, e köövo se taihan en, pare' keh iu vaen hah non, a, e' se me en pe voe vëh ne' to iu non. Ivëhkëk, a te' vëh to vaman non e Sunön.

⁴⁰ Ivëhkëk, eö' koman to koman va no' manih, e köövo se keh hikta vaen hah, e' to para' vih oah rakah. A Tuvuh pe Sosenën to te' non manih peö', ivëh, kö' vavatvus no' a soe vëh.

8

O Vöna' Nee To He' Manuh Po Sosenën Vapikpiuk

¹ Kuru eö' to iu vaato suk no' a taate' va pa ëen a ma vöna' varih, nee to he'he' ne manih po sosenën vapikpiuk. A ma pah te' to sosoe ne pan, "Ea to te' me no o nat va pa ma tah poë varih to

oah e non po nat po upöm te'." A soe pamëh, e' a man, ivëhkëk, o nat pamëh se keh hikta te' me non a taate' ururuan, e' se nok a te', ke' tavus en a te' möhmöh, pare' vatösoe. Ivëhkëk, a taate' iu te', e' a taate' varoe pamëh to vaeh a rora pa tavus a napan pe Kristo.

² Ta pah te' se keh koman non pan, e' to nat rakah e non ta pah tah, ivëhkëk, o nat pa te' pamëh to hikta antoen avoe' non.

³ Ivëh, ka te' to iu rakah non e Sosenën, a te' pamëh ne Sosenën to nat rakah e non pe', ko matop non poan.

⁴ Ka taate' va pa ëën a vöna', nee to he' na manuh pa ora' siton, eö' se soe vamanih, ea to nat e no, a ora' siton to hikta te' vamaman non, e' a vös akuk. Ahikta ma sosenën peo, a paeh ro a Sosenën to te' non.

⁵ E' to te' man e non, a ma tah peo nee to popoka' ne, "sosenën", me a ma tah peo nee to popoka' ne, "apuh", me e' se keh te' ro e non ta ma meh "sosenën" peo, me ta ma meh "apuh" peo, to te' non manuh pa vöön va kin, me manih po oeh,

⁶ ea to te' me no a paeh a Sosenën ro, e Tamaara. E' a pusun in a ma tah kurus, ke ea te' va e no manih pa ma napan rakah pe'. E' to te' me non a paeh e Sunön ro, e Ieesu' Kristo, no a ma moeh tah kurus to tavus koe voh manih pe', ivëh, ke ea kon koe voh o to'to' manih pe'.

⁷ Ivëhkëk, a ma meh te' va po vaman to hikta nat ne pa tah pamëh. Ee a ma te' poë varih to panih tane' pa vatet o sosenën vapikpiuk, ivëhkëk, ee to koman vapiun ne pan, o sosenën vapikpiuk to te' vamaman e ne. Ivëh, ko poen nee to ëën a vöna'

pamëh. Ee to nat va ne manih pan, ee to nok a hat.*

⁸ Oman, a taëen na to ëen, ke', ea to koe a ëen, to hikta nok a ra ka te' totoopin no pa matan e Sosoenën.

⁹ Ivëh, köm se matop nem, eöm tome' ëen o vöna' nee to he' o sosoenën vapikpiuk. A tah pamëh tome' mirö' a ma te' va po vaman to hikta maaka nee, kee ku' pa taate' hat.

¹⁰ Ivëh, ke ea ra nap oete' me o köövo to te' me no o nat, ea se keh ho manuh pa iuun hinhin sone' pe sosoenën vapikpiuk, ko iho' pa ëen a vöna', ka ta pah te' no o vaman pe' to hikta te' eh non, to ep a ra to ënëen no, a tah pamëh se kuin en pa komaneah ke' ep suk en pa ëen a vöna' nee to he' e sosoenën vapikpiuk.

¹¹ Ivëh, ka taate' nën to nok, manih po nat pën, e' to mirö' en pa te' vëh no vaman pe' to hikta te' eh non, e' e kea ne Kristo to mët suk voh pa kon hah poan.

¹² O kokoman pa ma pah kea me a ma pah vamen va po vaman to hikta maaka ne. Ivëh, ke eöm se keh nok em pa hat manih pee ko mirö' o vaman pee, eöm to nok me em pa hat manih pe Kristo.

¹³ Ivëh, ka taëen nö' to ëen se keh vaku' en pe kea peö' pa nok a hat, eö' se vahik eo' pa ëen hah a vöna' pamëh. Eö' tome' vaku' e kea peö' pa nok a hat.

9

E Pöl To Te' Vaeö E Non Pa Hikta Kon Voen Pa Nok A Kiu Aposol

---

* **8:7:** Ee to ëen a vöna', suk ee to ep suk o te' varih to soe pan, ee to nat e ne pe' to vih e non pa ëen o vöna' poë varih.

¹ Kuru vëh, eö' to hikta kë koman hah a no', ka ma paeh peöm to vöknah e nem peö'. Ivëh, ke eö' se soe ka neöm pan, eö' a taihan ko hikta te' va no' manih pa te' kikiu akuk. E Ieesu' to he' voh a neo' a tasun aposol, keö' ep voh eo' pe'.* Eö' to nonok ke no' e Sunön a kiu vëh, ivëh, ke eöm tavus voh em a napan pe Kristo manih pa kiu nö' to nok.

² Eö' se keh hikta te' ro e no' a te' ne Ieesu' to he' a tasun manih pa matëëro upöm te', eöm to nat rakah e nem peö', a aposol. Ivëh, ke eöm tavus voh em a napan pe Kristo. Ka tah pamëh to vataare non a kiu nö' to nok va manih pe aposol manih pe Sunön, to tavus vateera' en.

³ A ma pah te' to te' ne sih pa kiiki a taate' peö', ivëh, kö' pinpiun no' sih raoe pan,

⁴ e' kës to antoen e non pemöm po' se eën a taëën, ko kaak a ruen, vamanih po voen pemöm.

⁵ E' kës to te' vih e non pemöm po' se vaen me o köövo va po vaman, kee nönö va'peh vah me e ne pemöm, vamanih pa ö no upöm aposol, me a ma kea pe Apuh to te' va voh ne, me a ö ne Pita' to te' va voh non, ko nönö vah ne.

⁶ Emöm po' e Banabas varoe se kikiu moni' nem pa matop koman hah këm, ko upöm te' ahik, ha?

⁷ A te' vëvënsun kës to vavaiu koman non sih a taëën pe'? Ka te' to kikiu non pa nep a taëën, e' kës to hikta kokon non a voa' va pa taëën? Ka te' to matop non sih o sipsip, e' kës to hikta kakaak non a sisi' ne' to kon tane' po sipsip?

---

* **9:1:** Ep manuh po Aposol 9:3-5, me Aposol 18:9. Manuh po Aposol 9:3-5 e Ieesu' to tavus e Pöl ko vaoe poan pa ö ne' to vovos nö non Damaskas. Manuh po Aposol 18:9 e Ieesu' to tavus e Pöl po tata pa pah popoen, pare' soe ke poan pan, e' se nat non naöp pa vatvus a Soe Vih.

⁸ Eöm tome' koman nem pan, emöm to vavattet nem o kokoman varoe pa te' pa vatvus a soe vëh. Ivëhkëk, ahik. O Vavaasis pe Mosës to soe pet va e non nën.

⁹ E Mosës to kiun manih po Vavaasis pamëh, ko soe pan,

“Eöm se koe a nohnoh a rivon a purmakaö' pa ö ne' to komkom kakap non a vuit.” *Lo 25:4*

E Sosenën to hikta koman voh non o purmakaö' varoe, pare' soe a soe pamëh.

¹⁰ E' to koman voh a rora. Ivëh, ka soe pamëh ne' to soe suk voh a ra, e Sosenën to iu non pan, a te' to kiu non pa rak pa een o oeh, me a te' to kakap non a vuit, ee pon to nonok ne a kiu pamëh, suk ee to nat e ne pee se kon tane' a taëen pa kiu nee to nonok ne.

¹¹ Emöm to nep voh a ma tah vih va pa tuvuh Vih manih topnineöm, ivëh, ke' hikta vih pö' non peöm se he' a ma tah va pa va'aus o sionin, ha? E' to te' va non manih pemöm to kon tane' a taëen pa tah nemöm to nep voh.

¹² Eöm se keh va'aus e nem po upöm te' pa kon tane' a tah manih peöm, eöm me se vaonöt kemöm kon o va'aus to te' oah non manih peöm.

Ivëhkëk, ka ma tah nemöm to onöt nem kon tane' manih peöm, emöm to hikta kokon voh nem, pamöm kokon punis tane' voh nem nën. Emöm to hikta kon, suk emöm to hikta iu sunpip voh nem o upöm te' pa vaman a Soe Vih pe Kristo.

¹³ O te' varih to kikiu ne pa Iuun Hinhin Apuh pe Sosenën, ee to kokon tane' ne a taëen nën. Ka ma te' varih to kiu ne pa pok vapenpen, ee to kokon ne o vöna' to tane' no ma' pa napan varih to he'he'

ne a ma he' pee. Eöm to hikta nat pö' nem pa tah pamëh, ha?

¹⁴ Ivëh, ke Sunön he' voh en pea pa soe pan, o te' varih to vavatvus ne a Soe Vih, ee se kokon tane' ne a ma tah va pa va'aus o sionin manih pa napan varih to pënton voh a Soe Vih, pare vaman.

¹⁵ Eö' koman to hikta nonok no' a tah ne Apuh to soe vaonöt voh ka neö'. Ivëh, ke eö' to hikta kinkiuun nö' pan, eöm se he' a neo' ta ma tah. Ahik rakah, e' to vih non, peö' se mët këh a kon tah manih peöm. Eö' to körea' me no' pa taate' nö' to nonok no'. Ivëh, kö' hikta iu no', a te' se vahik këh a neo' a taate' oasean pa vatvus akuk a Soe Vih, me a hikta kon voen, e' to he' vaeö e non peö'.

¹⁶ Eö' se keh hikta vavatvus no' a Soe Vih, me a taate' oasean koman peö', parö' hikta onöt no' a körea', ko soe pan, eö' to nonok no' a taate' vih. Ahik. Pa vatvus a Soe Vih, e' a kiu pe Sunön ne' to he' voh a neö', kö' nonok no'. Ivëh, kö' hikta se koe no' a kiu pamëh. Eö' se keh hikta vatvus a Soe Vih, eö' se hara' vahat rakah e no'.

¹⁷ Eö' hikta se kon voen suk no' a kiu pamëh, suk e' to hikta te' non pan, e' o iu peö' pa nok a kiu va pa vatvus a Soe Vih. E Sosenën koman to he' voh a neo' a kiu pamëh, sö' nok.

¹⁸ Ivëh, kö voen taeah nö' se kon? Eö' hikta se kon voen no' pa ö nö' to vavatvus no' a Soe Vih. Eö' se he' va'aus akuk a ma napan pa taate' vatvus a Soe Vih, e' a ö nö' to te' vaeö koe no'. Ko vaeö pamëh te' va e non manih po voen peö'.

E Pöl A Te' Kikiu Pa Napan

¹⁹ Eö' to hikta te' no' a te' kikiu pa meh te', eö' a taihan rakah. Ivëhkëk, ko iu koman peö', eö' to

tavus vamanih pa te' kikiu pa ma napan kurus pan, eö' se rëh hop pet ma' ta ma te' peo manih po vute' pe Kristo.

²⁰ Ivëh, ko poen ne eö' to te' va'peh me no' o Jiu', eö' to vavatet no' a taate' pee, pa rëh hop ma' raoe. Eö' to hikta te' hop no' paan o Vavaasis pe Mosës. Ivëhkëk, manih pa matëëra napan to te' hop ne paan o Vavaasis pamëh, eö' to tavus va eo' manih pa te' to te' non paan o Vavaasis, marën a rëh hop ma' a napan poë varih manih pe Kristo.

²¹ Ko te' varih to hikta te' hop ne paan o Vavaasis pe Mosës, eö' to te' va'peh me no' raoe marën a kon a napan to te' tavus këh ne o Vavaasis pamëh. Ke' hikta te' non pan, eö' to hikta vavatet no' a ma vavaasis pe Sosenën. Ahik. Eö' to vavatet e no' po vavaasis pe Kristo.

²² Ko te' varih no vaman pee to hikta te' eh ne, eö' to te' va no' manih pa te' no o vaman to hikta te' eh non, marën eö' se rëh hop ma' a ma te' sunë poë varih. Eö' to vamomhë ro me voh no' a ma kum te', suk eö' to iu rëh hop no' ma' tah ma paeh pee manih pe Kristo.

²³ Eö' to nonok no' a kiu vëh pan, a Soe Vih pe Ieesu' se tavus vaeh, ke eö' me se kon a ma tah vih, ne Apuh to vamatop ke voh en peö', va'peh me a napan varih to vaman ne.

Ea Se Vaveo Vaeh Para Kon O Voen

²⁴ Eöm to hikta nat pö' nem pan, a nap peo rakah to vavaveo ne sih po vaononoah, ivëhkëk, a paeh ro rakah pee se kon voen. Ivëh, ke eöm me se vavaveo vakis ko onoah köm se kon o voen peöm.

²⁵ O te' varih to iu onoah ne po vavaveo, ee to vöknah ne o iu va po sionin, pare vavaasis vëhva'

rakah ne pan, ee se kon voen. A ma voen poë varih, nee se kon se hat vahik rakah ee, ivëhkëk, o te' voen vëh ne ea to koman no a kon, e' hikta se hat varu' rakah non.

²⁶ Ivëh, ke eö' vavaveo vaeh rakah e no', ko hikta vaepep ke vah no', eö' he tuktuk no'. Eö' to hikta tuktuk pinpiun vah no'. Ahik.

²⁷ Eö' to vakmis rakah no' sih a sionineo', ke' vavatet non o iu peö'. Eö' tome' vavatvus ke no' po upöm te' pa Soe Vih, ka amot ne Sosenën se soe ka neo' pan, “Eën hikta se kon voen nom”.

10

Ea Tome' Ku' Pa Punö'

¹ Kën kea peö' va po vaman, eö' to iu no' pan, eöm se nat vavih va nem manih pan, po poen voh pe Mosës, a ma kën sipuura, ivarih, o te' va po vaman, to te' voh ne paan a unöh vëh ne Sosenën to vate' voh marën a me vataare rae a hanan. Kee nö voh, pare pahan a tahi'.

² E' to te' va non manih pee to pupui voh rae manih pa unöh, me pa tahi', ke' vataare non pan, ee o vute' pe Mosës.

³ Ee kurus to eën voh a taëën vëh no a Tuvuh pe Sosenën to he' voh rae,

⁴ pare kaak tane' voh pa ruen vëh no a Tuvuh pe Sosenën to he' voh rae. Ee to kaak tane' voh a ruen pa vös va pa Tuvuh, vëh to nönö va'peh me voh non rae. A vös pamëh to vëknöm non e Kristo koman.

⁵ Ivëhkëk, e Sosenën to hikta vaeö me voh non a peo pee. Ivëh, kee mët vahok voh manih pa moeh upin.

⁶ A tah pamëh to tavus vavoh manih po vëknöm pan, ea se ep ko nat no mamaniin no a ma moeh tah hat vamanih, pa ö no a napan poë varih to te' moaan vavoh ne.

⁷ Eöm se nat nem hinhin nem manih po sosoenën vapikpiuk, vamanih pa ö no a ma meh pee to te' vavoh ne. O Puk pe Sosoenën to sosoe suk voh non raoe pan,

“Ee to iho' ko kakaak ne pare ënëën ne,

ko sun pare taneo ee pa pino'.” *Eks 32:6*

⁸ Ea se koe a nok a taate' rëhrëh, vamanih pa ö no a ma paeh va pee to nonok vavoh ne. Ivëh, ko poen voh pamëh no a 23,000 te' rakah to mët voh, suk a ma hat pee.

⁹ Ea se koe a vakmis pasun e Kristo, vamanih pa ö no a ma paeh va pee to nonok vavoh ne. Ivëh, no o kuru' hat to kokot vamët suk voh ne raoe.

¹⁰ Eöm se koe a varek ke Sosoenën vamanih pa ö no a ma paeh va pee to nonok vavoh ne. Ivëh, no a ankerö' ipip te' to ip suk voh raoe.

¹¹ A ma tah varih to tanok voh manih pee, e' to te' va non manih po vëknöm. O te' to kiun töön voh a ma vahutët varih manih po Puk pe Sosoenën pa vavaasis a ra, suk kuru, ea a ma napan to te' no pa ö no oeh to vatët nö e non pa hik.

¹² Ivëh, ka ta pah te' to hara' non pan, e' to vavatet vaeh e non, e' se matop vavih non, toma' e' ku'.

¹³ A ma punö' to tatavus voh a no neöm, to vatoe e ne pa ma punö' varih to tatavus ne po te' kurus. Ivëhkëk, e Sosoenën to vavatet non a soe man pe', ko hikta se vaonöt non ta pah punö' to te' oah non o kikis peöm. Ivëh, ka punö' se keh tavus a neöm,

e Sosoenën se nok a hanan pa va'aus a neöm. E' se he' a neöm o eh, köm antoen e nem pa onoah a punö' pamëh.

Ea Se Koe A Hin Manih Pe Sosoenën Vapikpiuk Me Pa Tuvuh Hat

¹⁴ Ivëh, ke eöm a ma vakamö' rakah peö', eöm se te' ke këh nem a taate' hin manih pa ma sosoenën vapikpiuk.

¹⁵ Eöm to te' me nem po kokoman. Ivëh, ke eöm koman se kiiki a soe peö'.

¹⁶ A kap va pa komonio', nea to sosoe vavihvih ke no eah, ko kakaak tane' no manih pe', e' to ununun va'peh a rora me o era' pe Kristo. Ka taëen vëh nea to kökök, ko ënëen no, e' to ununun va'peh a rora me a sionin e Kristo.

¹⁷ Suk, e' a paeh a taëen ro, no a napan peo to ënëen tane' ne. Ivëh, kea ma napan peo tavus ee o pöh o sionin.

¹⁸ Eöm se koman me nem a napan va Israël, pa ö nee to ënëen voh ne o vöna' nee to pupuh voh manih pa pok, a taëen pamëh to ununun va'peh voh non raoe me Sosoenën.

¹⁹ Ivëhkëk, eöm se nat nem koman nem pan, a ma he' manih no te' to hikta vaman ne to he'he' ne manih po sosoenën vapikpiuk, e' a ma he' vamaman. Eö' to hikta sosoe no' pan, o sosoenën vapikpiuk, ee to te' vamaman e ne, ahik.

²⁰ Ivëhkëk, eö' to sosoe no' pan, a ma vöna' no te' to hikta vaman ne Iesu' to he'he' ne, a ma vöna' nee to he'he' ne na manuh pa tuvuh hat. Ee to hikta he'he' ne na e Sosoenën. Keö' hikta iu no' pan, eöm se vatös me nem a ma tuvuh hat.

21 Eöm to hikta antoen nem pa kaak tane' manih pa kap pe Sunön, me manih pa kap pa tuvuh hat. Eöm to hikta antoen nem a eën tane' manih pa pok pe Sunön, me manih pa pok pa tuvuh hat.

22 Ea kës to iu vahara' vahat no e Sunön, ke' se heve a ra, ha? O kikis kës pea to te' kikis oah e non po te' kikis pe', ha?

Ea Se Kë Tamoaan No A Eñnan E Sosoenën

23 Eöm to sosoe nem pan, “A ma moeh tah kurus to vih e ne pea pa nok”. ‘Ivëhkëk, a ma tah kurus to hikta va'aus a rora pa te' vavih.’ Ke eöm to sosoe pet e nem pan, “A ma tah kurus to vih e non pea se nonok no”. ‘Ivëhkëk, a ma moeh tah poë varih, to hikta se va'aus a rora pa tavus a te' kikis va po vaman.’

24 Ea se nat no koman varoe no a va'aus hah ah, ahik. Ea se koman me no a va'aus o upöm te'.

25 A ma vöna' kurus varih ne to vavoen ne po toaan, eöm to antoen e nem pa eën. Eöm se nat nem kokoman vörep nem, paröm vaiihi vah nem,* ahik.

26 Eöm se eën em, suk ataeah, o Puk Vaëhëh pe Sosoenën to soe non pan,

“O oeh vëh va'peh me a ma moeh tah kurus to te' hop ne nën,

ee a ma tah pe Sosoenën.” *Sng 24:1; 50:12;*

89:11

27 Ka te' hikto vaman se keh hi a neöm pa nö pa eën va'peh me eah, köm se keh iu nö va'peh me

* **10:25:** A ma pah tëëm nee to he'he' ne o vöna' manih pe sosoenën vapikpiuk, ka vasuksuk nee se te' pa vavoen manuh po toaan. Ivëhkëk, e Pöl to soe pan, a napan pe Kristo se koe a karë suk o vöna' nee to voen tane' manih po toaan, pare koe a koman pan, ee to nok a hat pa ö nee se eën a vöna'.

nem eah, e' to vih e non. Eöm se ään em pa ma taään ne' to vamatop ka neöm, paröm koe a vaiihi vah, pa nat pan, e' vih e non pa ään a taään, ke' ahik.

²⁸ Ivëhkëk, a pah te' se keh soe ka oah, “A taään manem nee to he' e sosoenën vapikpiuk,” koe a ään. Koe a ään a vöna', suk a te' vëh to soe ka oah, me e' to koman non pan, eän se keh ään, eän to nok eom pa hat.

²⁹ Eö' to hikta sosoe no' pan, eöm koman to tome' nok a hat, eö' to sosoe suk no' a meh te' se hara' non pan, eöm to nok a hat.

Suk ataeah, kën hi, eöm se kiiki o iu peö', eöm se ään em pa tah nöm to iu nem. Vahvanih, ke eöm vavattet nem o iu pa meh te' ko vapenpen nem pa nok a tah?

³⁰ Eö' se keh soe vavihvih keo' pe Sosoenën pa taään nö' se ään, eö' se ään me o vaeö. Suk ataeah po', ka meh te' sosoe vahat a no neo' pa tah nö' to soe vavihvih keo' pe Sosoenën, parö' ään?

³¹ Ivëh, ka piun ivëh, eöm se keh ënään nem, ke' kakaak nem, ke' nonok nem ataeah, eöm se nonok nem a ma tah poë varih pa kë a ëhnan e Sosoenën.

³² Eöm se koman nem a ma napan varih o Jiu', me o te' varih to hikta te' ne pan ee ro Jiu', me o kum te' varih to vaman ne e Sosoenën. Ko nat nem nonok vah nem ta ma taate' to antoen non a vaku' raeo pa nok a hat.

³³ Eö' me to nonok no' a ma tah pa he' vaeö o upöm te'. Eö' to hikta he' vaeö hah a no' pa nok a ma tah varih. Eö' to nonok no' pa he' vaeö a ma te' peo, ke Sosoenën se kon hah raeo.

11

¹ Eöm se vavatet nem a taate' peö', vamanih pa ö nö' to vavatet vavoh no' a taate' pe Kristo.

E Pöl To Vaato Suk A Taate' Va Pa Kupkup O Pasun

² Eö' to soe vavihvih ka no' neöm, suk eöm to kokoman vatëh voh a nem neo', me eöm to öt vakis a ma vavaasis va pe Kristo, vamanih pa ö nö' to kon ko he' voh a neöm.

³ Ivëhkëk, eö' me to iu no' neöm se nat nem pan, o kaho' pa ma napan kurus, ivëh e Kristo. Ko kaho' pe köövo, ivëh, e voe pe', ko kaho' pe Kristo, ivëh, e Sosenën.

⁴ E voe se keh kupkup non a pasuneah, e' he hinhin non, ke' to vanënën soe non, e voe pamëh to vapoet en po kaho' pe', ivëh, e Kristo.

⁵ Ivëhkëk, o köövo kurus se keh hinhin ne, ke' vanënën soe ne, ee he hikta kupkup ne a pasuire, ee to vapoet e ne po kaho' pee, ivarih, a ma voe pee. E' to vatoe e non pa ö nee to köh vapeka' a uviire marën a vapoet a ma köövo poë varih.*

⁶ A köövo se keh hikta kupkup non a pasuneah, e' se kui a uvineah. Ivëhkëk, e' se keh potpoet e non pa kui a uvineah, ke' a köh vapeka' a uvineah, e' to vih non pe' se kupkup a pasuneah.

⁷ Ivëhkëk, e voe se nat non kupkup non a pasuneah, suk e Sosenën to nok voh e voe, ke' vatoe amot me non pe' koman, ke' te' va non manih po vatëk pe'. Ke köövo to te' va non manih po vatëk pe voe.

---

* **11:5:** Pa tëëm voh pe Pöl, nee se keh kui vapeka' voh a uvin e köövo, e' to vëknöm non pan, e köövo nok a taate' vapoet pa matan a napan.

⁸ E Sosoenën to hikta nok voh e voe pa sionin e köövo, ahik, e' to nok voh e köövo pa sionin e voe.

⁹ E Sosoenën to hikta koman voh non e köövo, pare' nok voh e voe marën a va'aus poan, ahik, e' to koman voh non e voe, ivëh, ke' nok voh e köövo marën a va'aus e voe.

¹⁰ Ivëh, ke köövo se kupkup non a pasuneah, to vëknöm non pan, e' to te' non paan a tasun pe voe pe', suk o ankerö' to te' me ne po vakum te' va po vaman, ko ut e ne.

¹¹ Ivëhkëk, manih po kum te' pe Sunön, o köövo to hikta te' ne pehe, ko voe hikta te' ne pehe, ahik, o köövo to va'aus ne o voe, ko voe to va'aus ne o köövo.

¹² A tah vëh a man, suk, moaan voh ne Sosoenën to nok voh e köövo pa sionin e voe, ivëhkëk, kuru vëh ne voe to tatavus tane' no ma' pa sionin e köövo. A ma tah kurus varih to tane' no ma' manih pe Sosoenën.

¹³ Eöm se kiiki koman a soe va'ih, e köövo se keh hikta kupkup a pasuneah, pare' hinhin non manih pe Sosoenën, e' a taate' vih kës i pamëh?

¹⁴ A taate' koman pea, ivëh, to vavaasis a rora, pa taate' te' me o uvin kakarëh, to ep vapoet e non manih pa te' oete'.

¹⁵ Ivëhkëk, e köövo se keh te' me non o uvin pau, e' to te' va non manih po vatëk vih pe'. E Sosoenën to he' voh o ovin pau marën a kupkup a pasun e köövo.

¹⁶ Ivëhkëk, a ma pah te' se keh iu vasosöeri suk ne a ma tah poë varih, ivëh, keö' se soe vamanih pan, ea, ke' o kum te' pe Sosoenën me to hikta te' me ne ta meh taate' pa vatet, pa ö ne ea to vatönun pa kë a ehnan e Sosoenën.

A Taëen Pe Sunön

¹⁷ Eö' to iu soe ka no' neöm a ma tah. Eö' to hikta iu soe vavihvih no' neöm, suk o poen neöm to vatönun pa vasunön e Sosoenën, a taate' vakum peöm to vöknah a ma upöm peöm, ko hikta va'aus vavih rae.

¹⁸ Moaan, eö' to pënton no' pan, po poen neöm to vatönun nem pa vasunön e Sosoenën, eöm o kum te' varih to vaman nem e Ieesu' to vakihat, ko vaëhkiiki e nem. Eö' to vaman amot e no' pa ma soe poë varih.

¹⁹ Eöm to hikta antoen nem vaniu këh a ö pamëh. E' varoe kuru se vateera' eteh manih peöm to vavitet rakah non a taate' ne Sosoenën to iu non.

²⁰ Ivëh, ko poen neöm to vatötönun nem pa vasunön e Sosoenën, a taëen vëh nöm to ënëen nem, e' to hikta te' non a taëen pe Sunön.†

²¹ Po poen neöm to vatötönun pa ëen, eöm pa-paeh to vëvëhö' nem sih pa kon a ma taëen, ko hikta anoeh nem o meoh upöm. Ka ma meh peöm to hikta ëen vamhun ne, ka ma meh se kaak vörep o voaën ka ma kokoman pee nun.

²² Eöm se ëen, ko kaak em ma' pa iuun peöm. Eöm to koman nem pan, o vakum pe Sosoenën e' a tah akuk. Eöm to vapoet nem o te' varih o arus. Ataeah nö' se soe ka neöm? Eö' se soe vavihvih ka neöm, ha? Eö' to hikta se soe vavihvih me no' a taate' nöm to nonok nem.

E Apuh Ieesu' To He' A Taëen Me A Kap Voaën Manih Po Vamomhë

---

† **11:20:** [A taëen pe Sunön] E' a taëen vëh ne Ieesu' to soe ke a ma vamomhë pe', kee ëen marën a kokoman hah poë. (Luk 22:14-20).

²³ O vavaasis vëh nö' to he' voh a neöm, eö' to kon tane' koman manih pe Sunön. O vavaasis pamëh to soe va non manih pan. Pa popoen voh vëh ne Jiutas to vikuh voh e Ieesu' pa koreera napan varih to vakihat me ne poë, pa ip vamët poë. Ke Ieesu' kon a ö taëen,

²⁴ pare' soe vavihvih ke na e Sosoenën, ko kökök a ö taëen, pare' soe pan,

“E' va'ih a sionineo',

nö' to he' marën a va'aus a neöm.

Eöm se nonok va nem manih marën a kokoman hah a neo'”

²⁵ Ee to vaënëen vahik ee, ke Ieesu' nok pet va en nën manih pa kap voaën ne' to kon, pare' soe en pan,

“E' va'ih a kap voaën va po vatompoan voon va po era' koman peö'.

Po poen nöm to kakaak tane' nem pa kap vëh,

eöm se kokoman a no neo'”

²⁶ A soe voh pe Ieesu' to vataare e non pan, o poen neöm to ënëen nem a taëen vëh, ko kakaak tane' nem o voaën pa kap vëh, eöm to vavatvus nem o kamis me a mët pe Sunön, ke' onöt po poen ne' se hah ma'.

Ea Se Kiiki Vavih A Komaara Para Kon A Taëen Pe Apuh

²⁷ Ivëh, ka te' se keh te' me non a taate' hat, pare' ëen a taëen pe Sunön, ko kaak tane' manih pa kap voaën pe Sunön, a te' pamëh to hikta ta non a sionin me o era' pe Sunön.

²⁸ A te' se kiiki vavih momoan voh o kupu pe', pare' ëen a taëen, ko kaak o voaën,

²⁹ suk, a te' se keh hikta kokoman vavih momoan pa sionin e Sunön, pare' ëen a taëen, ko

kaak o voaën, a te' pamëh ne Sosoenën se vakmis poan.

³⁰ E' a taate' ko pamëh no a napan peo to hara' tane' ne a mët, ko susunë voh ne, ka peo pee to mëtmët voh ee.

³¹ Ivëh, ke ea se kiiki vavih o to'to' pea, para ëën a taëën, ko kaak o voaën, ke Sosoenën hikta se vakmis a rora.

³² Ivëhkëk, pa ö ne Sunön se vakmis me en pea, e' se nok va nën marën a vatotoopin a ra, ka se nat no ro va'peh me a napan va po oeh vëh.

³³ Ivëh, ke eöm a kën kea, me vameneo', eöm se keh vatötönun nem pa ëën, eöm se anoeh nem a ma meh peöm.

³⁴ A paeh va peöm se keh maë vörep, e' se ëën ma' manuh pa iuun pe'. Ivëh, ko poen neöm se vatötönun em, ahikta tah se he' a neöm o kamis pe Sosoenën.

Eö' se nö ma' pa ep ka neöm, ko soe a ö nea se vatotoopin vah vain a ma meh tah.

12

A Ma He' Pa Tuvuh Vasio'

¹ Kën kea me vameneo', kuru eö' to iu a no' neöm se maaka vavih a ma he' pa Tuvuh Vasio'.

² Eöm to nat voh em, pa ö ne eöm to te' moaan va voh nem, paröm tavus o te' va po vaman. Eöm to te' voh nem pa taate' popoen, ko nö vapiun voh em pa hin manih po sosoenën vapikpiuk, a ma tah to hikta onöt ne a vaato.

³ Ivëh, kö' iu a no' neöm se maaka pan, a Tuvuh pe Sosoenën se keh puh non pa te', e' hikta se veveot non e Ieesu'. Ka te' to hikta te' me non a

Tuvuh Vasio', e' me to hikta te' non o kikis pa soe pan, "E Ieesu' e Sunön".

⁴ E' to te' non a ma vu he' pa Tuvuh Vasio', ivëhkëk, ee to tane' ma' pa pah Tuvuh Vasio' ro.

⁵ E' to te' non a ma vu kiu vakëkëh ne ea to nonok ke no e Sunön, ivëhkëk, e' to te' non a pah Sunön ro to te' non ne ea to kiu no pe'.

⁶ E' to te' vakëkëh e non a ma ö nonok kiu ava, ivëhkëk, e' a pah Sosenën ro to he'he' kikis non a ma napan kurus, kee onöt e ne pa nok a ma kiu kurus.

⁷ A Tuvuh Vasio' to vavatvus vateera' non sih o kikis pe' manih pa ma papaeh te', kee onöt e ne pa va'aus o meoh upöm.

⁸ A Tuvuh Vasio' to he' a pah te' o he' kikis va pa vatvus o kokoman natsean, ka manih pa meh te' a pah Tuvuh Vasio' avoe' to he' poan o kikis pa vatvus a ma vu nat pe Sosenën.

⁹ Ka manih pa meh te' a pah Tuvuh Vasio' avoe' to he' o vaman. Ka manih pa meh te' a pah Tuvuh Vasio' pamëh to he' o kikis va pa vato' o te'.

¹⁰ Ka Tuvuh he' a meh te' o kikis va pa nok a tah vatoksean, ka meh te' pa vanënën soe, ka meh te' pa kiiki a ma vu tuvuh hat, ke' a tuvuh vih, ka meh te' pa vaato pa ma meoh to, * ka meh te' pa ririh hah a ma meoh to poë varih.

¹¹ E' a pah Tuvuh Vasio' avoe' to nonok non a ma tah poë varih, ka Tuvuh vavetet non sih o iu koman pe', pataeah ne' se he' papaeh manih pa te'.

Ea Kurus To Te' Va No Manih Po Pöh Sionin

---

* **12:10:** Ep na po Aposol 2:4 pa ö no o he' va pa Tuvuh Vasio' to nö voh ma' po aposol, kee taneo pa vaato pa ma meoh to.

12 A sionin a te', e' a pah tah ro, ivëhkëk, e' to te' non a ma meh ö peo. E' to te' ro e non a ma ö peo varih to nok non o sionin, a ma ö kurus poë varih to te' non o pöh sionin ro. E Kristo me to te' va non nën.

13 A ma paeh pea o Jiu', ka ma meh o te' varih to hikta te' ne pan ee ro Jiu'. Ka ma paeh pea o te' kikiu akuk, ka ma meh o te' taihan. Ivëhkëk, ea kurus nee to pupui a ra pa pah pupui va pa pah Tuvuh Vasio', ka tavus ee o pöh sionin manih pe Kristo. Ivëh, ke ea kon a pah Tuvuh Vasio' avoe'.

14 A sionin a te' to te' me non a ma ö peo.

15 O mon se keh soe pan, “Eö' hikta te' no' o koren, ivëh, kö' hikta te' no' a meh ö va po sionin.” Ivëhkëk, e' se keh soe ro va en nën, e' to te' avoe' e non a meh ö va po sionin.

16 Ko tenan se keh soe pan, “Eö' hikta te' no' o matan, ivëh, kö' hikta te' no' a meh ö va po sionin.” Ivëhkëk, e' se keh soe ro va en nën, o tenan to te' avoe' e non a meh ö va po sionin.

17 O sionin avoes se keh te' non o matan, e' to hikta onöt non a pënton. O sionin avoes se keh te' non a tenan, e' to hikta onöt non a avuh.

18 E Sosoenën to vaho' voh a ma paeh ö va po sionin vamanih pa ö ne' to iu va non.

19 E' se keh te' non a pah ö va po sionin ro to te' non, o sionin pamëh to hikta te' non o sionin.

20 Ivëh, ko sionin to te' non a ma ö peo, ivëhkëk, e' o pöh sionin ro.

21 Ko matan to hikta onöt non a soe ke o koren pan, “Eën se keh hikta te' nom, eö' a paeh se te' vavih e no'.” Ko pasun to hikta onöt non a soe ke o

mon pan, eën se keh hikta te' nom, “Eö' a paeh se te' vavih e no'.”

²² Ahik, a ma ö sionin varih ne ea to koman no pan, ee to hikta te' kikis ne, ee se keh hikta te' ne, o sionin hikta se te' vavih non. Ahik rakah.

²³ Ka ma ö sionin varih ne ea to koman vöknah no raeo to hat, ea to matop vavih no raeo. Ea to matop rakah no a ma ö ne ea to iu koaan no.

²⁴ A ma ö matan vavih varih po sionin ea to hikta kupkup no. Ivëhkëk, e Sosenën to vaho' vatös kurus voh en po sionin, ko ta voh e non pa ma meh ö va po sionin varih ne ea to hara' no pan, e'e a ma tah akuk.

²⁵ Ivëh, ka sioniira se koe a taki. E Sosenën to iu non a ma ö vakëkëh va po sionin se matop vavih e ne pa ma meh ö va pee.

²⁶ Ivëh, ka pah ö va po sionin se keh hara' non a kamis, a ma meh ö va po sionin se pah kamis va'peh e ne. Ka pah ö va po sionin se keh hara' vaeö, a ma meh ö va po sionin me se hara' vaeö ee.

²⁷ Ivëh, ke eöm kurus rakah a sionin e Kristo, eöm papaeh to te' nem a ma ö va po sionin pamëh.

²⁸ Komön o kum te' varih to vaman ne e Ieesu', e Sosenën to vate' momoaan voh o aposol, vapöök, o te' vanënën soe, vakön, o te' vavaasis. Ke Sosenën vate' o te' nonok tah vatoksean, me o te' vavato' te' to hara' ne a mët, me o te' va pa va'aus o upöm te', me o te' va pa matop a ma kiu, me o te' to vavaato ne pa ma meoh to.

²⁹ O te' kurus hikta se tavus ne o aposol, me o te' vanënën soe, me o te' vavaasis, me o te' nonok tah vatoksean.

³⁰ O te' kurus hikta se tavus ne o te' vavato' te',

me o te' vavatvus soe pa ma meoh to, me o te' to ririh hah a ma meoh to.

³¹ Ivëhkëk, eöm se iu vamaman rakah nem a kon a ma he' apa'puh va pa Tuvuh Vasio'.

A Taate' Iu Te' E' O He' Vih Oah

Kuru eö' to iu soe ka no neöm a pah taate' to te' vih oah non.

13

¹ Eö' se keh vavaato me no' a napan pa ma meoh vu to, me o to po ankerö', ivëhkëk, eö' to hikta iu no' o upöm te', eö' to te' va no' manih po kamus to tatanih non, ke' a përo' to tatanih va'puh non.

² Eö' se keh vavatvus e no' pa soe vamanih pa te' vanënën soe, ko nat me e no' pa ma kokoman vakoaan pe Sosenën va'peh me a ma meh vu nat, me o vaman kikis va pa soe ke a tope, ke' vahuk en pa meh ö. Eö' se keh te' me no' a ma tah poë varih, ivëhkëk, eö' se keh hikta te' me no' a taate' iu te', eö' kuru a tah akuk.

³ Keö' se keh he' kurus a ma tah peö' manih pa nap arus, me eö' se he' a sionineo', kee ës manih po sura', ivëhkëk, a taate' iu te' to hikta te' non manih peö', eö' hikta se kon no' ta pah tah.

⁴ A te' to iu rakah non a meh te', e' to hikta nat non pa heve vëhö', me a piun a punis nee to nok manih pe'. Ahik. E' to nonok non a taate' vih manih pa napan kurus. E' to hikta hara' vahat non o te' varih to öt ne a ma tah peo, ko hikta nat non pa kë koman hah a ëhnaneah pa taate' möh.

⁵ E' to hikta nat non pa nok vahok, me vatösoe, e' to hikta koman vörep hah a non, e' to hikta nat non pa heve vëhö' ke a meh te', e' to hikta nat non pa koman a hat, nee to nok manih pe'.

⁶ E' to vaeö varoe non a taate' soe man, me a vatvus a soe man, ivëhkëk, e' to rës e non pa ma taate' hat.

⁷ A te' to te' me non a taate' iu manih pa meh te', ahikta ta pah tah se vöknah poan. Ahik. E' to anoeh non, ko vaman tamoaan non e Sosoenën se va'aus poan. Ko poen no a punis se nö ro e ma' manih pe', e' se sun vaeh tamoaan e non.

⁸ A taate' iu a meh te', e' to hikta se hik non. Ivëhkëk, a ma kiu va pa vatvus a soe vamanih pa te' vanënën soe, ee se hik ee. A ma he' varih pa vaato pa ma meoh to, ee se hik ee. O he' va po nat, e' me se hik en.

⁹ A pusun in eah ivëh, ea to nat pöh hum ro no a ma tah, me ea to vavatvus pöh hum ro no sih a soe vanënën.

¹⁰ Ivëhkëk, amot a tah vih vamaman se tavus ma', ka manih po poen pamëh a ma tah kurus varih na to ep, ko nat no to te' pöh hum ne, ee se hik ee.

¹¹ E' to vatoe e non pa ö nö' to vavaato vavoh no', eö' he te' va no' pe koa', ko kokoman va no' pe koa', ko nat peö' te' va non manih po nat pe koa'. Ivëhkëk, o poen nö' to apuh eo', eö' to këh eo' pa ma taate' pe koa'.

¹² E' to vatoe me e non pea kuru, ea to nat pöh hum no a ma tah pe Sosoenën to te' va non manih, pea to ves no po siroak taköh. Ivëhkëk, amot ea se ep rakah ee pa matan e Sosoenën. Ka se nat vavih rakah va in eah manih pa ö ne' to nat vavih va ka rora kuru.

¹³ Ivëh, ka kukön taate' varih to te' tamoaan e ne, a taate' vaman, taate' anoeh e Sosoenën se nok

vavih a ra, me a taate' iu pea manih pa meh te'. Ka taate' iu a meh te', e' a taate' vamomoaan rakah.

14

Ea Se Iu Rakah No A Vatvus A Soe Pe Sosenen

¹ Eöm se te' tamoaan rakah me nem a taate' iu te', pa ö nöm to pupunö' va nem pa kon a ma he' va pa Tuvuh Vasio'. O he' vamomoaan pa Tuvuh Vasio' nöm se iu kon nem ivëh, o he' va pa vatvus a soe pe Sosenen vamanih pa te' vanënen soe.

² Eö' se vamaaka a tah vëh, a te' to te' me non o he' va pa vaato po meoh to, e' to hikta vavaato me non a napan, e' to vavaato varoe me non e Sosenen, ka napan me to hikta maaka ne. O kiki varoe kuru pa Tuvuh Vasio' ne' to vavatvus non a soe vakoaan.

³ Ivëhkëk, a te' to vanënen soe non, a to pa te' pamëh to vakikis non o vaman pa napan, me a soe pa vaeh a ma napan va po vaman pa va'aus a ma upöm pee, me a vahra' vavih raoe.

⁴ A te' to vavatvus non a soe po meoh to, e' to vakikis koman hah a non. Ivëhkëk, a te' to vatvus a soe vanënen, e' to vakikis non o vaman po kum te' varih to vaman ne e Sosenen.

⁵ Eö' to iu no' pan, eöm kuru se vavatvus soe nem pa ma meoh vu to, ivëhkëk, eö' to iu oah rakah a no' neöm se vanënen soe nem. O te' varih to vanënen soe ne, ee to oah e ne po te' varih to vavaato varoe ne po meoh to. E' se këk te' non a meh te' se ririh hah ke ne a napan varih komön o kum a soe pamëh. Ivëh, ka napan varih komön o kum se kon va'aus.

⁶ Kën kea me ra kën vameneo', eö' se kës va'aus eo' peöm pa ö sö' nö ma', ko vatvus ka neöm a soe

po meoh to. Ahik! A soe pamëh se va'aus varoe a neöm pa ö nö' se soe ka neöm a soe man voon to tane' ma' pe Sosenën. Ke' a ma nat voon, ke' a soe vanënën, ke' to vavaasis nö' se he' a neöm.

⁷ E' to vatoe e non pa ma tah varih, no to'to' to hikta te' non pee, a gita' me o piu to tatanih ne. Ee se keh hikta tatanih vamaaka vavih ne, ea se nat vah va no nih pan, a ma tah poë varih to tatanih ne?

⁸ Ka manih komön o vapus, ka te' se keh hikta su' vamaaka o kamus, a hikta te' se vamatop non pa nö po vapus.

⁹ Eöm me to vatoe e nem, eöm se keh hikta vavatvus vamaaka nem a soe po meoh to, a hikta te' se maaka in a soe nöm to vavatvus nem. Ivëh, ke eöm to vavatvus akuk e nem pa soe.

¹⁰ E' to te' vamaman e non pa ma vu tanih po to, to te' ne manih po oeh, ee kurus to vih e ne pa vatvus o kokoman pa ma napan.

¹¹ Ivëhkëk, eö' se keh hikta maaka no' pa pusun in a soe vëh, ne' to vavatvus non, a te' pamëh se koman non pan, eö' a te' va pa meh muhin. Eö' me se koman e no' pe' a te' va pa meh muhin.

¹² E' to vatoe me e non peöm, eöm to iu kon rakah nem a ma he' va pa Tuvuh Vasio'. Eöm se kiu vakis rakah nem pa kon a ma he' pa vaeh o vaman po kum te' varih to vaman ne e Sosenën.

E Pöl To Soe A Taate' Va Pa Vaato Pa Ma Vu To

¹³ A te' vëh to te' me non o he' va pa vaato po meoh to, e' se hinhin non e Sosenën se he' poan o he' va pa rih hah o vaato.

¹⁴ Eö' se keh hinhin no' po meoh to, a tuvuh peö' to hinhin non, ivëhkëk, o kokoman peö', ahik.

15 Ivëh, keö' se nok ataeah? Eö' se hinhin no' pa tuvuh peö', ivëhkëk, eö' se hinhin me no' po kokoman peö', ko vaëhëh no' pa tuvuh peö' me o kokoman peö'.

16 Eën se keh këëkë e nom pa ëhnan e Sosoenën manih pa tuvuh varoe pën, ko te' varih to hikta maaka ne po vaato hikta se soe ne, "Oman", manih po hin vavihvih pën. Suk ee to hikta maaka ne pa tah nën to hinhin nom.

17 Eën tome' vavihvih vavih ke nom pe Sosoenën, ivëhkëk, a meh te' to hikta kokon non o va'aus.

18 Eö' to vavihvih ke no' pe Sosoenën, suk eö' to te' oah e no' peöm pa vaato pa ma meoh vu to.

19 Ivëhkëk, o poen no o vakum te' to vaman ne e Sosoenën to vatönun pa hin, e' to vih non peö' se he' a tönim ö soe no a napan to maaka ne, pa vavaasis rae, parö' koe a he' a 10,000 soe manih pa vaato po meoh vu to.

20 Kën kea, me ra kën vamen, eöm se koe a kokoman vamanih po koa'. Manih pa ma taate' hat, eöm se te' va nem manih po koa' sone'. Ivëhkëk, eöm se kokoman va nem manih pa te' apuh.

21 Ea se nat no soe pan, o he' pa vaato po meoh to, to te' non o vëknöm apuh to vataare a rora pan, e Sosoenën to te' va'peh me e non pea. Suk ataeah, po poen ne Sosoenën to iu rëp vavaasis voh non o Jiu', e' to soe ke rae manih komön o Puk Vapenpen pe' pan,

"Eö' se he' koe rae a soe pa rivooro upöm te' to vavaato ne po meoh to.

Ivëhpëhkëk, ee se hikta iu tēnan ne a soe peö'."

Ais 28:11-12

²² Ivëh, ko he' va pa vaato po meoh to, e' o vëknöm to vakömköm non o te' varih to rës e ne pa vaman e Sosoenën. E' o he' po te' varih to vaman voh ee. Ka taate' vanënën soe, e' po te' varih to vaman voh ee. E' to hikta te' non o vëknöm po te' varih to rës e ne pa vaman.

²³ Ivëh, ka ma napan kurus va po kum te' to vaman ne e Sosoenën se vatönun ma', pare vavaato kurus ne pa ma meoh to. Ka ma te' to hikta maaka ne, ke', to hikta vaman ne to nö ma', ko te' ne, ee se soe pan, "Eöm to papön".

²⁴ Ivëhkëk, eöm kurus se keh vanënën soe nem, ka ma pah te' nö ma', to hikta vaman ne, ke', to hikta maaka ne. A napan kurus se keh vatvus a soe pe Sosoenën, o upöm te' se pënton, ko maaka in a ma hat pee, pare kiiki koman hah rea.

²⁵ Ka ma taate' hat varih to te' ne po to'to' pee, a ma tah poë varih se tera' ee. Kee se vamösrü, ko vasunön e Sosoenën. Pare soe vamanih pan, "Oman rakah, e Sosoenën to te' non topnineöm."

A Kiu Va Po Vakum Se Tavus Vavih

²⁶ Ivëh, kën kea me ra kën vamen, eöm se nok ataeah? Po poen neöm to vatönun pa hin, eöm kurus to te' nem a kiu, a paeh to te' me non o vaëhëh, ka meh te' me non a soe pa vavaasis. Ka meh te' me non a soe man voon ne Sosoenën to he' poan, ne' se vatvus. Ka meh se vaato po meoh to, ka meh te' se rih hah a soe pamëh. A pusun in a ma tah kurus poë varih neöm to nonok nem, e' ivëh, pa vakikis o kum te' to vaman ne e Sosoenën.

²⁷ Po poen neöm to vatönun, a ma paeh se keh iu vaato ne po meoh to, e' to vih non pa poa te' ro, ke' hikta se oah non a kukön te' se vaato. E' to vih non

pee se vaato papaeh. Ka meh te' se ririh hah nõ non a soe vëh nee to vatvus.

²⁸ Ivëhkëk, e' se keh hikta te' non a meh te' se rih hah a soe, a te' vëh to vavaato non po meoh to, e' se vatotomin pa vaato manih komön o kum. E' to vih non pe' se vaato hah me ea, ke', e Sosoenën.

²⁹ A poa te', ke' a kukön te' vanënën soe, ee varoe se vatvus a soe. Ka ma meh te' se kiiki a soe nee to vatvus.

³⁰ E' se keh te' e non ta meh te' komön o kum to iho' non, ke Sosoenën he' poan a soe, ka te' vëh to vaato momoan non, e' se vatotomin.

³¹ Ivëh, ke eöm kurus to antoen papaeh e nem pa vanënën soe, ka ma napan kurus se kon vaasis, me ee se kon va'aus.

³² A ma tuvuh po te' vanënën soe, se te' ne paan a matop po te' vanënën soe koman.

³³⁻³⁴ E Sosoenën to hikta te' non a taate' nok vahok manih pa kiu pe'. E' to iu non pan, ea se vapöh kokoman no, para kiu va'peh no koman a ma kum.

O poen no vakum to vatönun pa vasunön e Sosoenën, o köövo to hikta antoen ne a vaato. Ahik. Ee se te' vatotomin ne. A ma kum kurus varih to vaman ne e Sosoenën to nonok va ne nën. O köövo hikta se vovoh ne pa ma tah. Ee se vapaan ne pa soepip vëh pa ö nõ o Vavaasis pe Mosës to soe va non.

³⁵ O köövo se keh iu maaka ne tah pah soe, ee se hi a ma voe pee manuh koman iuun pee. A köövo se keh vatvus a soe komön o kum, e' to nok a taate' to vapoet.

³⁶ A soe kës pe Sosoenën to taneo momoan voh manih peöm a napan va po vaman va Körin, ha?

Ke' eöm varoe kuru no a soe pe Sosoenën, to koe voh ma'?

³⁷ Tah pah te' se keh koman non pan, e Sosoenën to he' voh poan a kiu vanënën soe, ke' o kokoman pa Tuvuh Vasio', e' se maaka va non manih pan, a soe vëh nö' to kiun ka neöm, e' a tah koman pe Apuh.

³⁸ Ta pah te' se keh hikta vapöh kokoman me non a soe pamëh, e Sosoenën hikta se vapöh kokoman me non poan.

³⁹ Kën kea me ra kën vamen, eöm se makat rakah nem pa vanënën a soe. Ko nat nem sunpip nem a napan, pa vakiu a ma he' va pa vaato po meoh to.

⁴⁰ Ivëhkëk, eöm se vavatet vavih nem a taate' totoopin.

15

E Ieesu' To Mët Pare' Sun Hah

¹ Kuru, kën kea me kën vamen, eö' to iu no' neöm se nat nem a Soe Vih vëh, nö' to vatvus voh ka neöm. Eöm to kon voh em pa Soe Vih, paröm sun vakis e nem sih nën.

² Eöm se keh öt vakis nem a Soe Vih nö' to vatvus voh ka neöm, a Soe Vih pamëh e Sosoenën se kon hah a neöm, kôm se keh hikta vaman nem vamanih pa ö nö' to soe vavoh ka neöm, o vaman peöm a tah akuk rakah.

³ Eö' to he' pet voh a neöm, a tah apuh vëh nö' to kon moaan voh. A soe apuh pamëh ivëh, e Kristo to mët suk voh a hat pea vamanih pa ö ne' to kiun va non po Puk pe Sosoenën.

⁴ Ee to pe voh poë po vapeepe, ko vakön poen ne' to sun hah vamanih pa ö no Puk pe Sosoenën to soe va non.

⁵ E Pita' to ep voh poan, ko vasuksuk ne' to tavus o havun me a poa vamomhë pe'.

⁶ Vasuksuk, e Ieesu' to tavus a napan va po vaman to oah ne o 500 te'. A peo pee to te' to'to' avoe' e ne kuru, ivëhkëk, a ma meh to mët voh ee.

⁷ E Jëmis me to ep poan, ka vasuksuk no a ma aposol kurus pe' to ep poë.

⁸ Vasuksuk rakah po' ne' to tavus manih peö'. Eö' to te' va no' manih pa te' ne sinaneah to kana vahuh poan.

⁹ O upöm aposol to te' oah e ne peö', eö' to hikta te' vih onöt no', a ö nee se poka' a neo' a aposol. Suk ataeah, moaan voh eö' to vavaatek me voh e no' po kum te' varih to vaman ne e Sosoenën.

¹⁰ Ivëhkëk, e Sosoenën to ururuan voh a neo', kö' tavus vamanih, parö' te' va no' nën kuru. Ko ururuan pe' manih peö', to hikta ro akuk. Eö' to kiu vakis rakah no', parö' onoah a ma meh aposol. Ivëhkëk, e' o ururuan pe Sosoenën ivëh, nö' to nonok no' a kiu vëh. E' hikta te' non pan eö', e' o ururuan pe Sosoenën to te' va'peh me a no neo'.

¹¹ Ivëh, keö' se keh vatvus ka neöm a soe, ke', a ma meh aposol se keh vatvus a soe. Emöm kurus to vavatvus nem a pah soe ro, ivëh, a tah vëh nöm to vaman nem, e' a mët me a sun hah pe Kristo.

A Napan Varih To Mët Se Sun Hah Ee

¹² Kuru e möm to vavatvus ka no neöm a soe vëh pan, e Kristo to sun tane' hah voh pa nap mët. Suk ataeah po', ka ma pae peöm soe pan, "A te' to hikta onöt non a sun tane' hah pa nap mët."

¹³ E' se keh te' man e non pan, o te' to mët voh to hikta onöt ne a sun hah, ea se pah soe po' ee pan, "E Sosoenën to hikta vato' hah voh e Kristo."

14 E' se keh te' man e non pan, e Sosoenën to hikta vato' hah voh e Kristo, ivëh, ka soe nemöm to vavatus ka no neöm e' a tah akuk, ko vaman me peöm, e' o vaman akuk.

15 E' se keh te' va non nën, emöm se te' e nem a ma te' pikpiuk pa ma tah ne Sosoenën to nok voh. Suk, emöm to vatvus vamaaka voh em pan, e Sosoenën to vato' hah voh e Kristo. Ivëh, ke' se keh te' man e non pan, e Sosoenën to hikta vavato' hah non a nap mët, ke Sosoenën me to hikta vato' hah voh e Kristo.

16 E' se keh te' man e non pan, e Sosoenën to hikta vavato' hah non a nap mët, ke Sosoenën pet me to hikta vato' hah voh e Kristo.

17 E' se keh te' man e non pan, e Sosoenën to hikta vato' hah voh e Kristo, o vaman peöm to hikta onöt non a va'aus a neöm. Eöm to teen avoe' e nem pa ma taate' hat peöm.

18 Ka ma te' varih to vaman voh ne e Kristo, pare mët voh, to ro me voh ee.

19 Ea to vaman no e Kristo, ko anoeh no eah se nok vavih a ra. Ivëh, kea se keh anoeh ro no a ma tah va po to'to' va po oeh vëh. Ea to te' varenan oah rakah e no po upöm te' örakuk manih pa matëero te' varih po oeh.

20 Ivëhkëk, e' to hikta te' va non nën, e Kristo to sun vamaman rakah tane' hah voh en pa nap mët. E' to sun hah momoan ke voh a ma napan varih to mët voh ee. A sun hah pe', e' to vëknöm non pan, ea me se sun hah ee.

21 A pah te' to vatvus voh ka ra a taate' mët, ivëhkëk, a taate' sun hah to tavus pa meh te'.

22 Manih pe Adam, ea kurus to mët ee, ke' te' va e non manih pe Kristo, ea kurus se kon o to'to' voon.

23 Ea kurus se sun hah ee, ko kon o to'to' po poen koman pea. E Kristo to sun momoan hah ka ra, ka amot e Kristo se hah ma', ea kurus a ma te' varih to vatös me no eah, ea pet se sun hah ee.

24 O poen pamëh no a ma tah kurus se hik ee. Ke Kristo se onoah a ma tah kurus varih, a kaman, me a ma susun pa tuvuh hat varih to matop ne a akis me o oeh, me a ma tah to te' me ne o kikis. Pare' vaho' a Matop Vih manih pa koren e Sosoenën, Tamön.

25 Suk ataeah, e Kristo se tavus a te' sunön, ke' öök pa ö ne' se onoah a ma tövakihat pe'.

26 E' se vöknah a ma tövakihat kurus pe', pare' pah vahik po' en pa mët.

27 O Puk pe Sosoenën to soe va non manih pan, “E Sosoenën to vakah voh a ma tah kurus manih pa koreneah.” *Sng 8:6*

Pa ö ne' to soe pan, “a ma tah kurus”, ne' to matop non. A soe vëh to maaka, e Sosoenën to hikta te' hop non nën. E Sosoenën, e' a Te' to vate' a ma tah kurus manih pa koren e Kristo. Ivëh, ke ea nat e no pan, e Sosoenën to hikta vapaan ke non e Kristo.

28 Amot pa ö no a ma tah kurus se te' ne paan a matop pe Koa', ke' vaho' koman varu' eah paan a matop pe Sosoenën. E' to vaho' a ma tah kurus paan a matop pe Koa' pe'. Ivëh, ko poen pamëh ne Sosoenën se matop avoes non a ma moeh tah pa ö ne' to iu va non.

29 O te' varih to mët voh, ee se keh hikta sun hah, suk ataeah po', nee to pupui suk ne o te' to mët? A nap mët se keh hikta sun hah, suk ataeah po', ka ma pah te' varih to hikta vaman ne pan, ea se sun hah to kokon ne a pupui pa va'aus a ma te' varih to mët?

³⁰ Kemöm po' varih, no a ma napan peo to heve a no möm, pare iu mirö' a no möm pa kiu vëh nemöm to nonok nem. O te' varih to mët voh ee se keh hikta sun hah, suk ataeah, kemöm vavavih nem pa soe ke ra napan pan, a te' to mët voh en, e' se to' hah en?

³¹ Eö' to soe vaman ka neöm kën kea me ra kën vamen, e' to man rakah a ma poen kurus neö' to hara' ke no' pan, eö' a te' mët. Eö' to vaeö rakah ka no' neöm manih pe Ieesu' Kristo, e' Apuh pea. Ivëh, kö' hikta se koaan no' a soe pamëh manih peöm.

³² Eö' se keh vapus me voh e no' po vöna' poa manuh pa vöön va Ēfësus* po iu koman peö', eö' to hikta onöt no' a kon tah pah tah. Ka napan varih to mët voh ee, se keh hikta sun hah, ivëh, kea se te' va no manih pa soe to te' non komön o Puk pe Sosenën to soe non pan,

“Ea se vaënëën, para vakakaak,

suk sinup ea se mëtmët ee.” *Ais 22:13; 56:12*

³³ Eöm se nat nem tēnan a ma meh te' se piuk a neöm, eöm to nat e nem pa soe vëh, “Ea se keh vamomhë me no o te' pepeat, o te' poë varih se vaphan ee pea pa taate' hat pee.”†

³⁴ Eöm se hah ma' pa taate' totoopin, ko nat nem nonok hah nem a taate' hat. A ma paeh peöm to

---

* **15:32:** A ma pah te' to koman ne pan, e Pöl to vaato suk non o vöna' vamaman. Pa tēm voh no a napan va Room se iu vakmis ne a napan varih to nonok vahat ne, ee se ta' raoe, kee vapus me ro vöna' poa, vamanih pa laëon. Ivëhkëk, a napan peo to koman ne pan, e Pöl to hikta vaato suk non o vöna' vamaman. Ahik, e' a soe vapipino' va pa ö no a napan to iu mirö' ne poë. [Puk Baëbel]. † **15:33:** A soe vëh e' a soe pa pah te' natnat va po to Grik. [Puk Baëbel].

hikta nat nem pe Sosenen. Eö' to soe vamanih, pa vapoet a neöm pa ma taate' nöm to nonok nem.

O Sionin Väh To Sun Hah Se Matan Ke E Non

³⁵ Ivëhkëk, a pah te' se keh hi en pan, "A napan varih to mët voh se sun hah vahvanih? O sionin väh nee se kon se matan vah va non nih?"

³⁶ Eën a te' papön! Eën to nat e nom po poen nën to nep o voa' kon, o voa' kon pamëh se mët vovoh manih po oeh, pare' pisi' ko pu po'.

³⁷ Ko voa' tah nën se nep vamanih po voa' kon e' to matan ke e non pa ö ne' se pisi' amot ma'.

³⁸ Ivëhkëk, e Sosenen to he' o sionin vamanih pa ö ne' to iu va non. E Sosenen to he'he' non a ma vu voa' tah o sionin koman pee.

³⁹ A ma sionin kurus to hikta vatoe ne, a sioniira napan to vatoe e ne. Ka sioniiro vöna', ka sioniiro növan, ka sioniiro iian, ee kurus to te' vakëkëh e ne.

⁴⁰ A ma tah varih pa vöön va kin, me manih po oeh to te' ne o sionin koman pee. Ivëhkëk, o vatëk pa ma tah varih kin to vatoe kurus e ne. Ko vatëk pa ma tah varih po oeh to te' ke e ne.

⁴¹ A potan to te' non o vatëk koman pe', ka sivö te' non o vatëk pe', ko vesun te' ne o vatëk pee, ka ma vesun kurus to te' ne a ma vu vatëk vakëkëh pee.

⁴² E' to vatoe e non pa te' väh to mët, ko sun hah. O sionin väh na to "pe", to se koa' ko hat en. Ivëhkëk, e' se sun hah, ko hikta onöt non a hat.

⁴³ O sionin väh na to "pe", to matan vahat, ivëhkëk, e' se sun hah en, pare' ep vavisoës. O sionin väh na to "pe", e' to sunë, ivëhkëk, e' se to' hah en, ko te' me non o kikis.

44 O sionin vëh na to “pe”, e' o sionin va po oeh vëh. Ko poen ne' to sun hah, e' o sionin va manuh pa vöön va kin.

E' to te' non o sionin va po oeh vëh, pare' te' me non o sionin va manuh pa vöön va kin.

45 O Puk pe Sosenën to soe va non manih pan, “A te' vamomoaan vëh, e Adam, to kon voh o to'to'.” *Jen 2:7*

Ivëhkëk, e Adam vasuksuk, ivëh, e Kristo, e' to tavus a tuvuh to he' non o to'to' manih pa ma napan.

46 O sionin va manuh pa vöön va kin to hikta tavus momoaan voh. Ivëhkëk, o sionin va po oeh vëh to tavus momoaan, ko sionin va manuh pa vöön va kin tavus po'.

47 E Adam vamomoaan to tane' ma' po oeh vëh. Ka vapöök Adam, ivëh e Kristo, to tane' ma' manuh pa vöön va kin.

48 A napan kurus varih po oeh to vatoe me e ne pa te' vamomoaan va po oeh vëh. Ivëhkëk, a ma napan varuh pa vöön va kin se tavus vatoe me ee pa te' vöh pa vöön va kin.

49 Kuru ea to tavus, ko te' vatoe me e no pa te' va po oeh vëh, ka amot ea se tavus, ko te' vatoe me e no pa te' vöh pa vöön va kin.

50 Kën kea me ra kën vamen, eö' se soe ka neöm, o sionin me o era' to hikta onöt non a ho manih pa Matop Vih pe Sosenën, ko kon a ma tah vihvih pe'. Ka ma tah hathat to hikta onöt ne a vahovën me a ma tah to te' vih tamoaan ne.

51 Ivëhkëk, ep öm! Eö' se vamaaka ka neöm a tah nöm to hikta nat voh nem, a tah pamëh ivëh, ea kurus hikta se mët no, ea se panih këh o sionin vëh na to te' me no.

52 A panih vëh se tavus vëhö' rakah vamanih pa ö no a matan a te' to vakamot, me pa ö no a vahik pa tanih in a suvin se tanih. A suvin se tanih ka napan varih to mët voh ee se sun hah ma', ko te' to'to' tamoaan e ne. Ea a ma napan kurus to hikta mët avoe' no se panih vëhö' rakah ee.

53 O sionin vëh se hat, e' se panih, ko te' vih tamoaan e non, ko hikta se kon vahat non. Ko sionin vëh to se mët, e' se panih ko kon o to'to' tamoaan.

54 Ivëh, ko sionin vëh se hat e' se panih, ko te' vavih tamoaan e non. Ko sionin vëh se mët, e' se panih, ko kon o to'to' vëh to se te' tamoaan non. Po poen no a tah vëh se tavus, ka soe vëh to te' non po Puk pe Sosenën se tavus vamaman,
 “E Sosenën to onoah o vapus ko vahik en pa mët.

Ais 25:8

55 Mët, o kiki pën heh pa vöknah a ma napan?

Mët, o peö' pën heh pa mirö' a ma napan?”

Hos 13:14

56 O peö va pa mët, ivëh, a taate' hat, ka hat kon kiki non manih po Vavaasis pe Mosës.

57 Ivëhkëk, ea se soe vavihvih ke Sosenën! Suk e' to he' a ra o kiki pe Apuh pea, e Ieesu' Kristo. Ivëh, ke ea onoah ee po kiki va pa taate' hat.

58 Ivëh, ke eöm a kën kea me ra kën vamen, eöm se sun vakis, paröm koe a vavahuk vah. Eöm se he' avoes rakah këm pa ma kiu pe Apuh, suk eöm to nat e nem pa ma kiu vëhva' peöm manih pe Apuh, ee hikta se ro akuk ne.

16

E Pöl Se Vanö A Moni' Manuh Jerusalëm

¹ Kuru eö' to iu kiun suk no' a moni' vëh nöm to iu ununun nem, to vanö ke ra napan to vaman ne e Sosenën manuh Jerusalëm. Eöm se nok vamanih pa ö nö' to soe ke ra napan to te' ne po kum te' varih to vaman ne e Sosenën manih pa muhin va Galesia', pan ee to se nok.

² Po Poen Vamomoaan in o nënkikiu,* a ma pa-paeh peöm se ki a ma moni' peöm, paröm vavaho' ke nem koman a ma iuun peöm. Pa ö nöm to kon va in a tapui, ko öt nem. Ivëh, ko poen ne eö' se nö ma', eöm hikta se hiva' hah nem pa vaiu moni'.

³ Ko poen ne eö' se nö ma', eö' koman se vanö o te' nöm to he' a soe vaonöt pan, ee se te' a ma' he' peöm manuh Jerusalëm. Eö' se he' o kiun to soe vanat non raoe, ko vanö me nös raoe.

⁴ E' se keh te' vih e non peö' se nö me, ee se nö va'peh me a neo'.

E Pöl To Iu Nö Non Körin

⁵ Eö' to iu nö koe momoaan no' pa muhin va Mësadonia', eö' se nö eo' manuh pee, parö' pah nö varu' po' nös manem peöm.

⁶ Eö' se te' va'peh me a neöm pa ma si' poen. Eö' se te' öök kës po poen no a tëëm tutuvuh se hik, ko poen nö' se oah pet, eöm se va'aus a neo' pa nö peö'.

⁷ Eö' to hikta iu ep ate' ka no' neöm parö' oah, eö' to iu te' varë me e no' peöm, pa ö ne Apuh se keh vaonöt non.

⁸ Eö' to iu te' no' manih Ēfësus kuru, ke' öök po Pëntëkö's.

---

* **16:2:** Po Poen Vamomoaan in o nënkikiu. O poen voh pamëh e' o Sande' pa tëëm voh pe Pöl, suk e Ieesu' to sun tane' hah voh pa nap mët po poen pamëh.

⁹ Suk ataeah, e Sosenën to peret ka neo' o hopa', ke eö' te' me no' a kiu apuh va pa va'aus a ma napan peo, kee tavus o te' to vaman ne e Ieesu'. O upöm te' me to vakihat me e ne peö'.

¹⁰ E Timoti' se keh nö ma' manih peöm, eöm se va'aus eah, ke' koe a naöp a te' va'peh me a neöm. Suk e' to nonok non a kiu pe Apuh, to vatoe va e non manih pa kiu peö'.

¹¹ A ma paeh va peöm tome' ep va nem e Timoti' manih pa te' akuk. Eöm se va'aus eah po poen ne' se nö, ke' se nö me o kokoman tö, ivëh, ke' se hah ma' manih peö'. Eö' to anoeh no' ko iu no' eah se pët nö me ma' a kën kea.

¹² Manih pe kea pea Apölos, eö' to vaato me voh eah pa vakikis eah pa nö va'peh me ma' o upöm kea va po vaman pa ep a neöm. E' to kokoe rakah e non pa nö nös. E' se nö en nös pa ö ne' se hara' vavih non.

A Soe Ataaton Pe Pöl

¹³ Eöm se ut vavih nem, ko sun vakis nem po vaman peöm. Ko koe a naöp, ko te' eh nem vamanih pa te'.

¹⁴ Eöm se iu rakah nem e Sosenën me a ma napan kurus, ka manih pa taate' pamëh, eöm se nonok tamoan nem a ma tah kurus.

¹⁵⁻¹⁶ Kën kea, eöm to nat e nem po pus koa' pe Stepanas. Ee to tavus momoan voh a napan pe Kristo këh o meoh upöm manih pa muhin va Akaëa'. Ee to kon koman voh a kiu va pa va'aus a ma napan pe Sosenën. Eö' to iu rakah no' neöm a kën kea me a kën vamen, pan eöm se vavatet nem a pap te' poë varih, me o upöm to kiu va'peh me ne raoe, pa nok a ma vu kiu poë varih.

17 Eö' to vaeö no' e Stepanas, ke e Fortunatus, ke e Akaëkus, ee to nö voh ma'. Eöm to hikta te' voh nem, ivëh, kee kon a tasun peöm pa nö ma' pa ep peö'.

18 Eö' to ep i raeo, parö' kokoman vatö, ko nat e no' pe eöm me se kokoman vatö e nem. Eöm me se vaeö me a ma te' poë varih.

19 O kum te' varih to vaman ne e Sosoenën to te' ne pa muhin va Esia' to vanö nös a soe vavaeö pee manih peöm. E Akuila' pen e Prisila' me a ma napan varih komön o kum to vatönun ne pa iuun pee, to vanö nös a soe vaeö pee manih peöm pa ehnan e Apuh.

20 A kën kea me kën vamen kurus varih to vanö nös a soe vavaeö pee manih peöm. A taate' pea a ma napan pe Sosoenën, ea kurus se he' a soe vavihvih vivihan pea manih pa ma meh pea pa ö na se vatönun.

21 Eö' e Pöl, to kiun nös pa koren komaneo', ko vanö nös a soe vavaeö peö' manih peöm.

22 A pah te' se keh hikta iu rakah non e Apuh, koe eah, ke' vakëh këh e Sosoenën, e' se ro vö'pë en.

Maranata! Apuh pemöm, nö mah!

23 Eö' to hinhin no' pan e Sunön Ieesu', se uru-ruan a no neöm.

24 Manih pe Ieesu' Kristo, eö' to iu kurus a no neöm.

SOE A TO'TO'
The New Testament in the Vasui (Tinputz) Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Vasui long Niugini

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Vasui (Tinputz) (Tinputz)

Dialect: Vasui

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

f779a4b1-4c33-58ed-ae43-2686ceb877fb